

Sieć bezpieczeństwa finansowego

dr Krzysztof Kil

Plan wykładu

- System finansowy
- Stabilność finansowa
- Instytucje sieci bezpieczeństwa finansowego
 - Rola państwa
 - Bank centralny
 - Nadzór finansowy na przykładzie nadzoru bankowego
 - System gwarantowania depozytów
- Zarządzanie sanacją banku

Sieć bezpieczeństwa finansowego (*safety net*) – definicja (Szczepańska O. i in., 2004)

„Zespół rozwiązań instytucjonalnych i regulacji, mających na celu utrzymanie stabilności systemu finansowego”.

System finansowy

przypomnienie

System finansowy – przypomnienie

- System finansowy – mechanizm, dzięki któremu świadczone są usługi związane z krążeniem siły nabywczej w gospodarce
- Struktura:
 - instytucje finansowe
 - instrumenty finansowe
 - rynki finansowe
 - **infrastruktura prawna i instytucjonalna:**
 - **instytucje regulujące i nadzorujące**
 - regulacje prawne
 - systemy płatności i rozrachunku

Stabilność finansowa

Stabilność finansowa – ujęcia definicyjne

- Podejście negatywne – brak kryzysu finansowego lub sytuacja, w której nie występuje ryzyko systemowe
- Podejście pozytywne – „Stabilność systemu finansowego to stan, w którym system finansowy pełni swoje funkcje w sposób **ciągły i efektywny**, nawet w przypadku wystąpienia nieoczekiwanych i niekorzystnych zaburzeń o znacznej skali.”^[1]

^[1] NBP, *Raport o stabilności systemu finansowego czerwiec 2008 r.*, NBP, Warszawa 2008, s. 3.

Cechy stabilnego systemu finansowego

- Makroekonomiczne (odnoszące się do stabilizującej polityki gospodarczej)
 - zdrowe podstawy ogólnogospodarcze
 - spójność instrumentów makroekonomicznej polityki gospodarczej (fiskalnej i pieniężnej)
 - liberalizacja finansowa
- Mikroekonomiczne (odnoszące się do funkcjonowania rynku)
 - system prawny
 - zasady rachunkowości i udostępniania informacji
 - zarządzanie i *corporate governance*
 - sieć bezpieczeństwa (w tym nadzór i kontrola)

Stabilność sektora bankowego to warunek stabilności całego systemu

- usługi świadczone przez banki mają kluczowe znaczenie dla całego systemu finansowego i gospodarki, m.in.:
 - banki tworzą pieniądź
 - banki finansują się głównie z krótkoterminowych depozytów
 - banki są najważniejszym ogniwem systemu płatniczego
 - banki są najważniejszym kredytodawcą osób fizycznych oraz małych i średnich przedsiębiorstw

Metody opisu stabilnego systemu finansowego

- opis warunków, jakie powinien spełniać (np. spełniać swoje funkcje)
- zestaw standardów dla całego systemu (np. *Financial Sector Assessment Program* – MFW) lub jego części (np. *Core Principles for Effective Banking Supervision* – BIS)
- narodowe modele oceny systemu finansowego (np. ekonometryczny model prognostyczny RIMINI stosowany przez Bank Centralny Norwegii zawiera wskaźniki makroostrożnościowe)

Źródła niestabilności systemu finansowego

- Pierwotne
 - makroekonomiczne – zaburzenia spowodowane nieodpowiednim doбором instrumentów polityki makroekonomicznej, inflacją, liberalizacją finansową)
 - mikroekonomiczne (wynikające ze specyfiki sektora finansowego) – zaburzenia spowodowane niewłaściwym zarządzaniem, wynikające ze słabej infrastruktury bądź niedostatecznej dyscypliny rynkowej, będące skutkiem błędnych decyzji nadzoru lub regulacji
- Wtórne (mają źródło w pierwotnych)
 - nieefektywność rynku
 - przepływy kapitałowe
 - kryzysy finansowe (bankowe, walutowe, bliźniacze)

Dlaczego stabilność finansowa jest celem polityki publicznej?

- może być traktowana jako **dobro publiczne**
- korygowanie nieefektywności rynku, których skutkiem może być zmaterializowanie się **ryzyka systemowego**, w tym:
 - istnienie monopoli
 - asymetria informacji
 - brak motywacji do produkcji dóbr publicznych, które generowałyby tzw. pozytywne efekty uboczne
 - problem gapowicza (*free rider*)
 - istnienie tzw. negatywnych efektów ubocznych
 - panika bankowa (*run*)
 - ryzyko zarażania (*contagion effect*)
- **redystrybucja dochodów** dla osiągnięcia celów społecznych

Asymetria informacji jako szczególna słabość systemu finansowego

- asymetria informacji występuje na większości rynków,
- jednak w systemie finansowym charakteryzuje się:
 - innymi cechami (ze względu na fakt, że większość umów finansowych jest rozliczana w przyszłości)
 - większym natężeniem (przejawiającym się m.in. występowaniem ryzyka systemowego)
- przejawy asymetrii informacji:
 - *ex ante* – selekcja negatywna (*adverse selection*)
 - *ex post* – ryzyko nadużycia (*moral hazard*) i związane z nim tzw. kosztowne monitorowanie (*costly state verification*)

Ryzyko systemowe

(G. De Nicolò, M. Kwast, 2002)

- „Ryzyko systemowe to prawdopodobieństwo oraz rozmiar strat spowodowanych tym, że wstrząs ekonomiczny doprowadzi do utraty wartości rynkowej zasobu lub zaufania do jego emitenta w skali wystarczająco dużej, aby mogła wyrzucić istotny i negatywny wpływ na realną sferę gospodarki” (G. De Nicolò, M. Kwast, 2002)
- Ryzyko systemowe to „(...) ryzyko nagłego, nieprzewidywalnego zdarzenia, które do takiego stopnia może załamać system finansowy, że może ucierpieć aktywność gospodarcza w szerszej skali.” (Group of Thirty, 1997)

Ryzyko systemowe

(G. De Nicolò, M. Lucchetta, 2010)

- Finansowe ryzyko systemowe – ryzyko, że wstrząs spowoduje utratę wartości ekonomicznej lub zaufania oraz wzrost niepewności co do znacznej części systemu finansowego
- Realne ryzyko systemowe – ryzyko, że wstrząs spowoduje znaczące pogorszenie aktywności w realnej sferze gospodarki

Problem gapowicza (*free rider*) a stabilność systemu finansowego

Free riders – korzystają ze stabilności systemu finansowego, ale nie chcą ponosić kosztów związanych z jej tworzeniem i utrzymaniem

Efekty uboczne (*externalities*)

- Pojawiają się w sytuacji, gdy działalność gospodarcza jednych podmiotów przynosi dla innych (podmiotów trzecich) zysk (lub stratę), a ci ostatni nie dzielą się tym zyskiem (lub nie dostają odszkodowania za poniesione straty):
 - pozytywne efekty uboczne – podmioty trzecie odnoszą zysk – wybudowanie drogi powoduje wzrost ruchu i zwiększenie obrotów przydrożnych stacji benzynowych lub lokali gastronomicznych, budowanie reputacji przez jedne podmioty finansowe, może przyczynić się do wzrostu zaufania do całego sektora, analiza fundamentalna spółki giełdowej dokonana przez jednego uczestnika rynku i ogłoszona, może być wykorzystana przez innych uczestników rynku
 - negatywne efekty uboczne – podmioty trzecie ponoszą koszty – np. w górze rzeki zakład wypuszcza ścieki, w dole giną ryby, co zmniejsza zyski lub generuje koszty łowiących tam rybaków, utrata płynności przez jeden bank, może zostać rozciągnięta na cały sektor

Przyczyny podatności podmiotów finansowych na ryzyko systemowe

1. „Kruchość” struktury bilansu (np. banków)
 - luka terminowa
 - wysoka dźwignia finansowa – możliwa szybka erozja kapitałów własnych

Aktywa

Pasywa

Rezerwy	Depozyty
Kredyty (aktywa)	Luka terminowa (<i>maturity gap</i>)
	Kapitały własne

Przyczyny podatności podmiotów finansowych na ryzyko systemowe

2. iluzja, w której utrzymują nas np. banki, że w każdej chwili możemy wypłacić środki (oparta na działaniu prawa wielkich liczb) i wynikający z tego:
 - tzw. problem koordynacji – przykład: jeśli wszyscy dojdą do wniosku, żeby zostawić samochody i jechać komunikacją miejską, to część może nie dojechać
 - ryzyko paniki klientów detalicznych lub/i kontrahentów hurtowych
3. wynikający z braku kwalifikacji do oceny problem zarażania (*contagion*) wynikający z utraty zaufania (pośredni kanał zarażania)
 - zarażanie wynikające wyłącznie z paniki – każdy może być „chory”
 - zarażanie poprzez dostrzeżenie podobieństw – ten jest podobny więc też może być „chory”

Przyczyny podatności podmiotów finansowych na ryzyko systemowe c.d.

4. sieć powiązań między instytucjami finansowymi (wzajemne ekspozycje finansowe między instytucjami) może czynić je podatne na (bezpośredni kanał zarażania):
 - efekt domina – w szczególności przy niesprawnym systemie płatniczym
 - spiralę cen aktywów
 - wynikającą z problemów na rynku hurtowym
 - wynikającą z problemów poza rynkiem hurtowym

Kanały zarażania

- bezpośredni – wzajemne ekspozycje finansowe między instytucjami (dla systemu bankowego to system płatniczy i rynek międzybankowy, w tym relacje bankowości korespondenckiej)
- pośredni – utrata zaufania do systemu finansowego

Specyfika zarażania w systemie bankowym (G. Kaufman)

- rozprzestrzenia się szybciej
- dotyka większej liczby podmiotów
- powoduje więcej przypadków bankructw
- powoduje większe straty dla wierzycieli (deponentów)
- w większym stopniu rozprzestrzenia się na inne sektory i inne gospodarki

Banki dotknięte kryzysem – przykłady

- Northern Rock plc – agresywna polityka kredytowa i finansowanie na finansowych rynkach hurtowych
- Allied Irish Banks, p.l.c. – pogorszenie aktywów

Irlandia przejmuje bank Allied Irish

- „Irlandzki Sąd Najwyższy orzekł we czwartek, że państwo może przejąć Allied Irish Banks bez zgody udziałowców. To już czwarty bank, który dostał się pod kontrolę państwa od 2008 r.
- Minister finansów Brian Lenihan chciał mieć zgodę sądu, by zasilić do końca grudnia bank kwotą 4,8 mld dol. i podnieść swoje udziały z 19% do 92%, jak wynika z komunikatu ministerstwa. Na giełdzie w Dublinie doszło do największego spadku kursu akcji Allied Irish od 22 miesięcy. Rynkowa kapitalizacja banku wynosiła wczoraj 455 mln dol. podczas gdy w szczytowym okresie było to prawie 28 mld dol.

Irlandzkie banki borykają się ze stratami wynikłymi ze złych kredytów, jakie powstały po załamaniu się dziesięcioletniego boomu na rynku nieruchomości. Państwo przejęło dotychczas kontrolę nad Anglo Irish Bank Corp., Irish Nationwide Building Society i EBS Building Society. Irish Life & Permanent, jedyny irlandzki bank, który nie wymagał specjalnej akcji ratowania przed upadłością, zamierza – jak zapowiedział Lenihan – spełnić na początku roku nowe wymogi kapitałowe dzięki środkom własnym i pozyskanym z rynku. Podobnie będzie w przypadku Bank of Ireland, który w 36% należy do państwa.

Allied Irish musi do końca lutego pozyskać 6,1 mld euro, aby osiągnąć nowy limit 12% kapitału zasadniczego, co stanowi miernik kondycji finansowej. Nowy cel został wyznaczony przez bank centralny 28 listopada, w chwili kiedy Irlandia zgodziła się przyjąć 111 mld dol. pomocy międzynarodowej w celu ratowania banków i finansów publicznych.

Źródło: Joe Brennan, Bloomberg News; <http://biznes.onet.pl/irlandia-przejmuje-bank-allied-irish,18543,4090562,1,news-detaj>, dostęp 24 XII 2010

AIB – pasywa

	Unqualified 31/12/2009 mil EUR	Unqualified 31/12/2008 mil EUR	Audited 31/12/2007 mil EUR	Audited 31/12/2006 mil EUR
Deposits & Short term funding, w tym	117 286,0	118 182,0	111 697,0	108 308,0
Customer Deposits - Current	21 652,0	21 529,0	25 137,0	32 120,0
Customer Deposits - Savings	9 193,0	8 370,0	9 101,0	8 924,0
Customer Deposits - Term	53 108,0	62 705,0	47 070,0	33 831,0
Deposits from Banks	33 333,0	25 578,0	30 389,0	33 433,0
Other interest bearing liabilities	40 786,0	48 919,0	50 883,0	36 054,0
Senior Debt Maturing after 1 Year	30 654,0	37 814,0	41 866,0	28 531,0
Subordinated Borrowing	4 450,0	3 662,0	3 633,0	3 463,0
Other (Non-Interest bearing)	4 117,0	3 570,0	3 683,0	3 279,0
Other Reserves	790,0	1 190,0	497,0	1 030,0
Reserves for Pensions and Other	790,0	1 190,0	497,0	1 030,0
Equity	11 335,0	10 313,0	11 102,0	9 855,0
Total Liabilities & Equity	174 314,0	182 174,0	177 862,0	158 526,0
Total Capital (regulatory)	12 315,0	14 050,0	14 098,0	13 644,0
Tier 1 Capital	9 937,0	9 906,0	10 491,0	10 116,0

AIB – aktywa

	Unqualified 31/12/2009 mil EUR	Unqualified 31/12/2008 mil EUR	Audited 31/12/2007 mil EUR	Audited 31/12/2006 mil EUR
Loans	103 341,0	129 489,0	127 603,0	107 115,0
Residential Mortgage Loans	33 081,0	31 625,0	30 101,0	n.a.
Other Consumer/ Retail Loans	8 142,0	8 971,0	9 899,0	103 651,0
Corporate & Commercial Loans	65 384,0	91 567,0	88 716,0	n.a.
Other Loans	-279,0	-382,0	-371,0	4 169,0
Less: Reserves for Impaired Loans/ NPLs	2 987,0	2 292,0	742,0	705,0
Other Earning Assets, w tym	63 285,0	46 525,0	45 183,0	46 435,0
Loans and Advances to Banks	9 093,0	6 266,0	9 465,0	12 900,0
Available for Sale Securities	25 336,0	29 024,0	20 984,0	19 665,0
Held to Maturity Securities	1 586,0	1 499,0	0,0	n.a.
Other Earning Assets	19 262,0	8,0	239,0	39,0
Total Earning Assets	166 626,0	176 014,0	172 786,0	153 550,0
Fixed Assets	536,0	603,0	608,0	593,0
Non-Earning Assets, w tym	7 152,0	5 557,0	4 468,0	4 383,0
Cash and Due From Banks	4 633,0	2 738,0	1 647,0	1 516,0
Total Assets	174 314,0	182 174,0	177 862,0	158 526,0
Impaired Loans (Memo)	6 496,0	2 991,0	1 049,0	933,0

AIB – rachunek zysków i strat

	Unqualified 31/12/2009 mil EUR	Unqualified 31/12/2008 mil EUR	Audited 31/12/2007 mil EUR	Audited 31/12/2006 mil EUR
Net Interest Revenue, w tym	3 259,0	3 894,0	3 449,0	3 022,0
Interest Income on Loans	5 405,0	8 336,0	7 408,0	5 444,0
Other Interest Income	1 191,0	1 892,0	1 932,0	1 484,0
Other Operating Income	715,0	1 216,0	1 546,0	1 470,0
Overheads (koszty ogólne)	1 897,0	2 355,0	2 513,0	2 299,0
Personnel Expenses	1 113,0	1 412,0	1 615,0	1 502,0
Other Operating Expenses	784,0	943,0	898,0	797,0
Loan Loss Provisions	5 355,0	1 822,0	106,0	118,0
Loan Impairment Charge	5 355,0	1 822,0	106,0	118,0
Other	622,0	-5,0	132,0	540,0
Profit before Tax	-2 656,0	928,0	2 508,0	2 615,0
Tax	-322,0	144,0	442,0	433,0
Net Income	-2 334,0	890,0	2 066,0	2 298,0
Dividend Paid	0,0	0,0	451,0	407,0

AIB – wskaźniki

	Unqualified 31/12/2009	Unqualified 31/12/2008	Audited 31/12/2007	Audited 31/12/2006
Assets Quality				
Loan Loss Res / Gross Loans	2,8	1,7	0,6	0,7
Loan Loss Prov / Net Int Rev	164,3	46,8	3,1	3,9
Impaired Loans / Equity	57,3	29,0	9,5	9,5
Unreserved Impaired Loans / Equity	31,0	6,8	2,8	2,3
Capital				
Tier 1 Ratio	7,2	7,4	7,5	8,2
Total Capital Ratio	10,2	10,5	10,1	11,1
Equity / Tot Assets	6,5	5,7	6,2	6,2
Operations				
Return On Avg Assets (ROAA)	-1,3	0,5	1,2	1,6
Return On Avg Equity (ROAE)	-21,6	8,3	19,7	25,2
Liquidity				
Interbank Ratio	27,3	24,5	31,2	38,6
Net Loans / Tot Assets	59,3	71,1	71,7	67,6
Net Loans / Dep & ST Funding	88,1	109,6	114,2	98,9
Net Loans / Tot Dep & Bor	67,3	79,7	80,8	76,7
Liquid Assets / Dep & ST Funding	12,0	8,0	17,3	21,8
Liquid Assets / Tot Dep & Bor	9,1	5,8	12,3	16,9

Koszty kryzysu w systemie finansowym

- Koszty mierzalne
 - koszty fiskalne
 - straty w PKB
- Koszty niemierzalne
 - spadek zaufania do systemu finansowego wśród podmiotów krajowych i zagranicznych

Fiskalne koszty kryzysu – ujęcie wąskie

- Wydatki sektora publicznego na:
 - dokapitalizowanie instytucji finansowych
 - wypłaty dla deponentów wynikające z publicznych systemów gwarancyjnych (w szczególności gwarantowania depozytów)

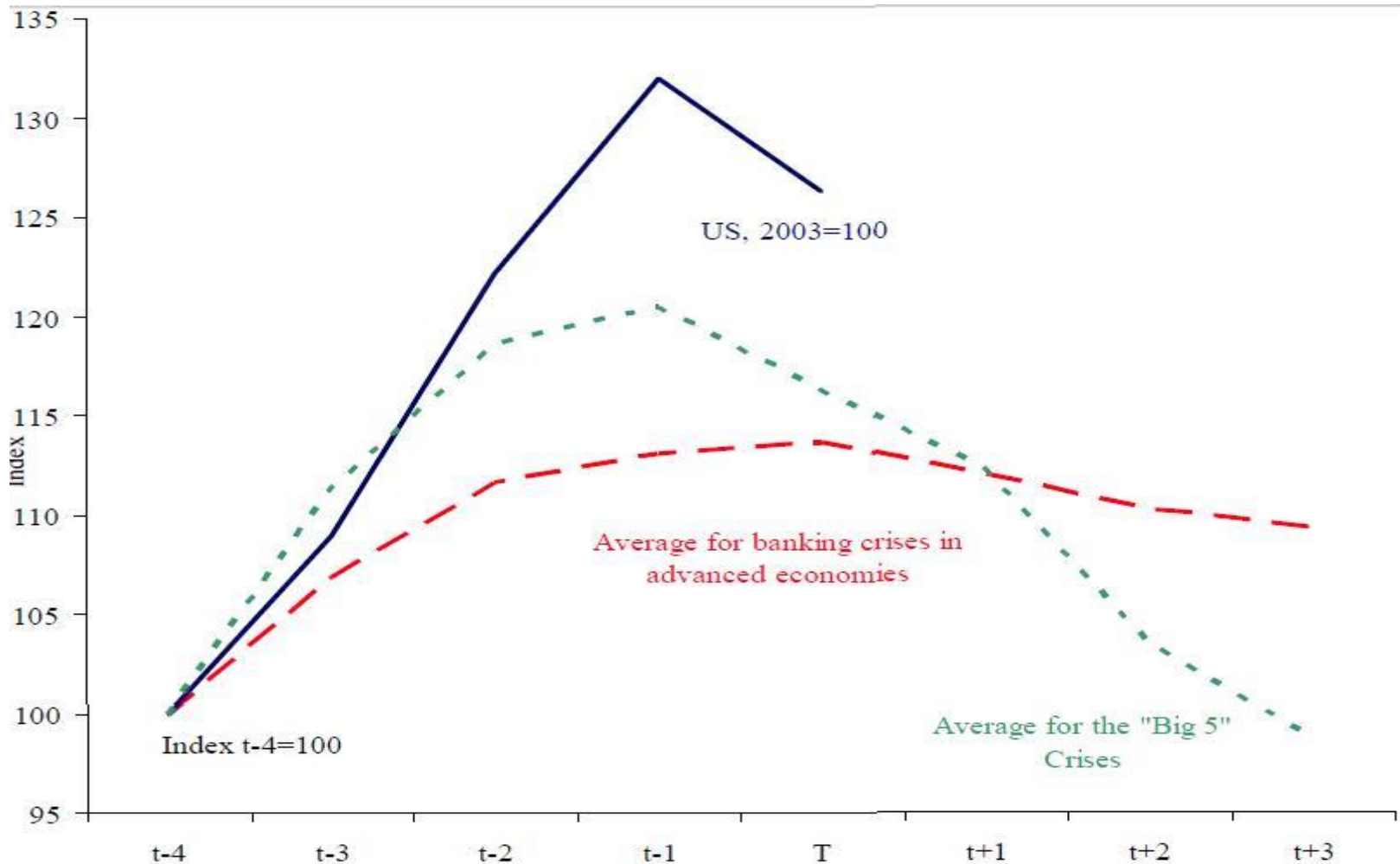
Fiskalne koszty kryzysu – ujęcie szerokie (F. Eschenbach, L. Schuknecht)

- Zmniejszenie dochodów z tytułu podatków
- Wydatki na dokapitalizowanie banków
- Efekt drugiej rundy – wzrost kosztów obsługi długu publicznego, zmniejszenie przyszłych dochodów budżetowych wynikające z reakcji inwestycji, konsumpcji i zatrudnienia na kryzys

Koszty utraty dochodu narodowego

- odchylenie tempa wzrostu PKB od długoterminowego trendu (tu nie ma związku przyczynowo-skutkowego, a jedynie opis zachowania PKB w czasie kryzysu)
 - średnia skumulowana strata w przypadku kryzysu bankowego – 6%-8% PKB
 - średnia skumulowana strata w przypadku kryzysów bliźniaczych – 15%-30% PKB

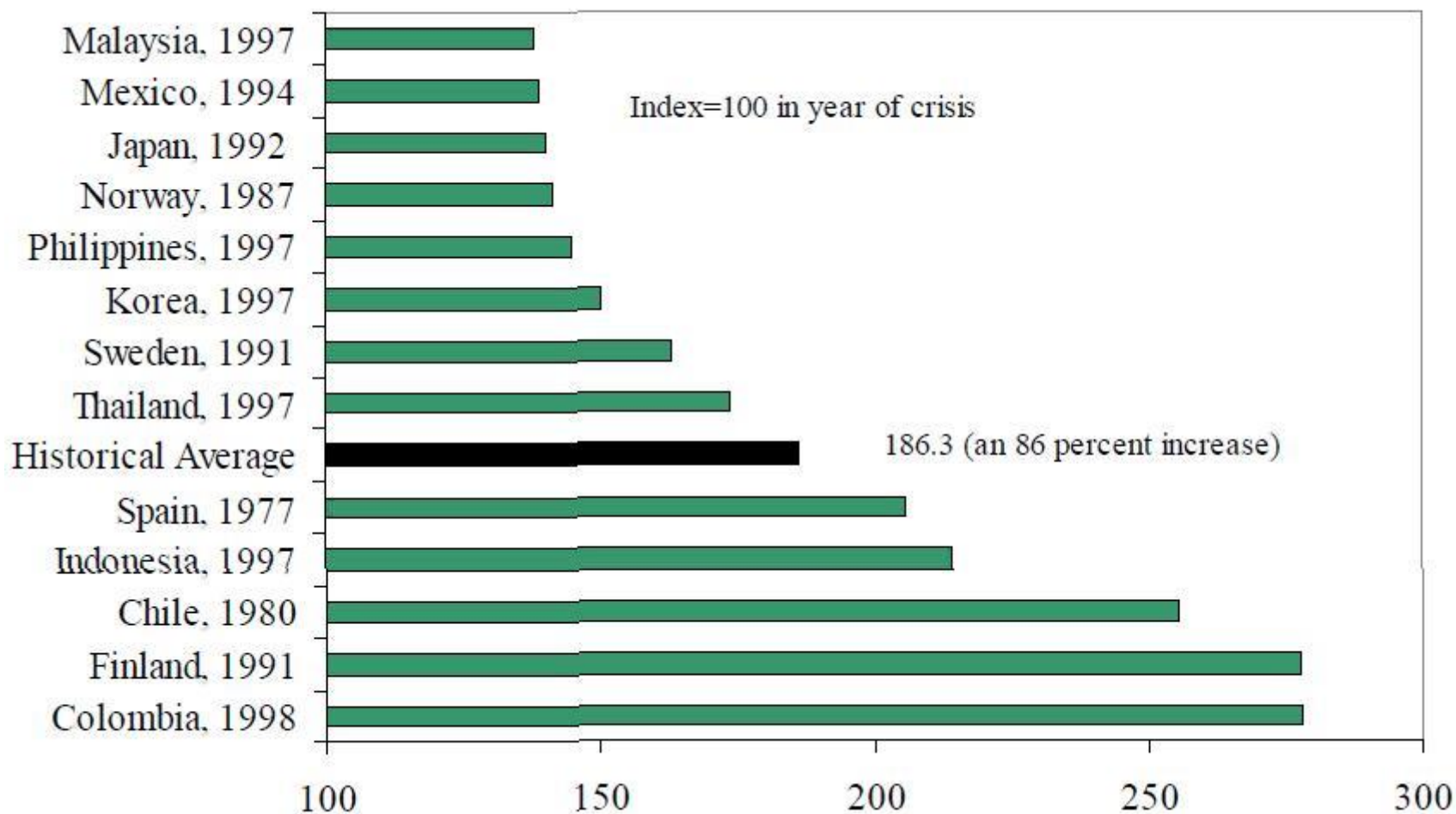
Realny wzrost cen nieruchomości a kryzysy bankowe

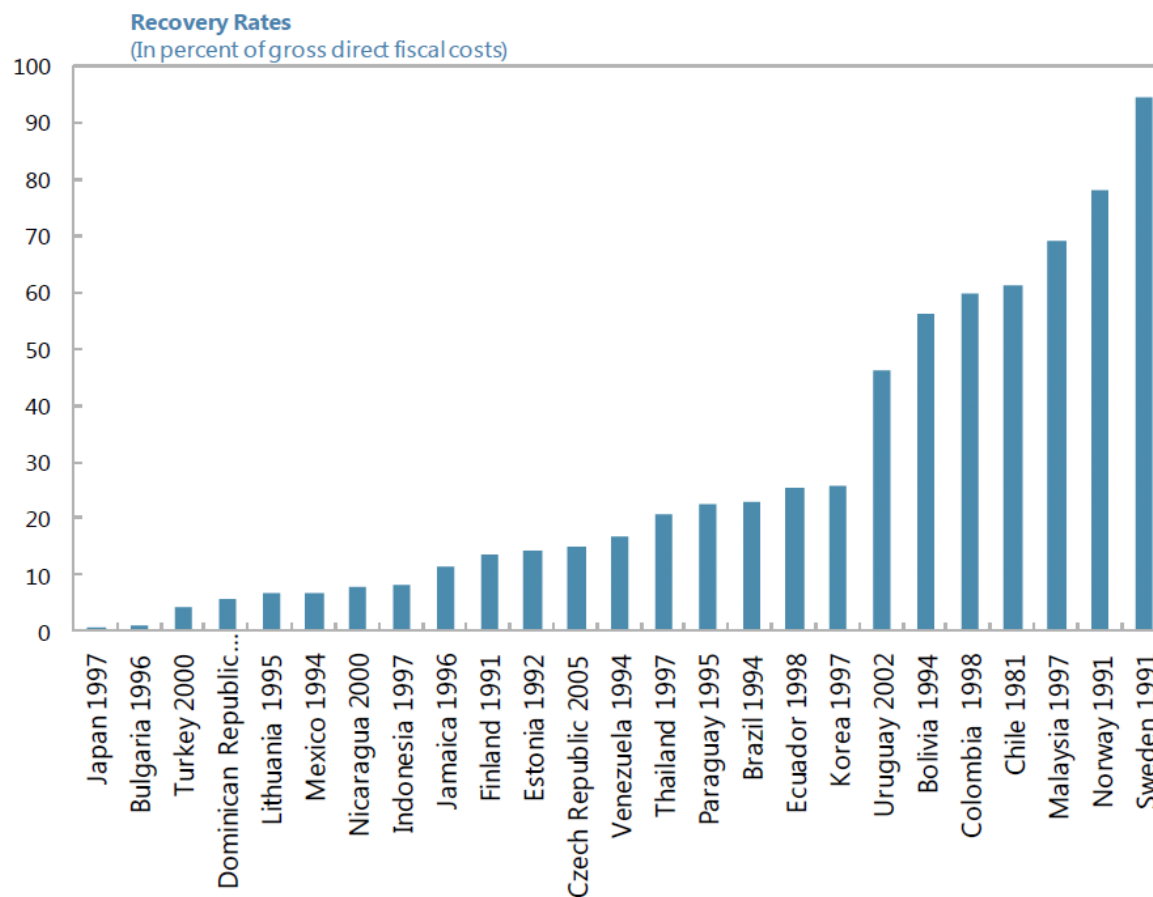
Realny wzrost kursów akcji a kryzysy bankowe

Skumulowany wzrost długu publicznego w ciągu trzech lat po kryzysie

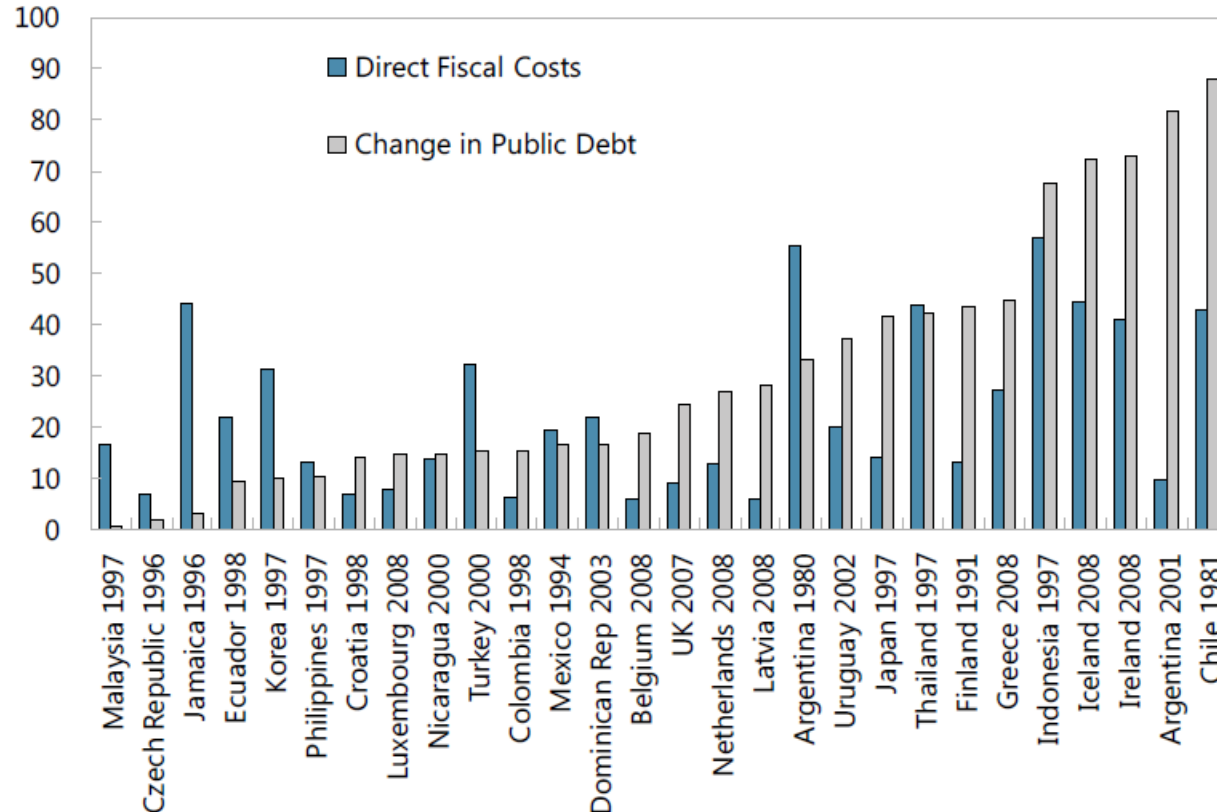

Recovery Rates Across Selected Banking Crises (czyli jaką część środków państwo odzyskało?)

Source: Laeven and Valencia (2013).

Fiscal Costs During Selected Banking Crises

Note: This chart excludes cases with direct fiscal costs below five percent of GDP and seven cases with negative or close to zero change in public debt.

Struktura sieci bezpieczeństwa finansowego (*safety net*) – ujęcie wąskie

- rząd
- instytucje (instytucja) nadzoru finansowego
- bank centralny
- system gwarantowania depozytów

Podmioty sprawujące kontrolę nad rynkiem finansowym – ujęcie szerokie

- nadzór właścicielski,
- niezależni biegli rewidenci (audytorzy) zewnętrzn
- urzędy chroniące prawa konsumentów i urzędy antymonopolowe np. Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKiK),
- Związek Banków Polskich (ZBP), Krajowy Związek Banków Spółdzielczych (KZBS),
- izby rozliczeniowe i izby rozrachunku papierów wartościowych
- wywiadownie gospodarcze,
- agencje ratingowe,
- wyspecjalizowana prasa finansowa
- niezależni analitycy
- klienci

Cele działania SBF

- dążenie do ograniczenia częstotliwości i skali zakłóceń w systemie finansowym (*crisis prevention*)
- zarządzanie, tj. łagodzenie skutków wystąpienia zakłóceń w systemie finansowym (*crisis management*).

Rola poszczególnych instytucji sieci bezpieczeństwa finansowego

- nadzór – działalność profilaktyczna
- bank centralny – zarządzanie kryzysowe
- system gwarantowania depozytów – obie funkcje
- rząd – obie funkcje

Działania instytucji SBF na etapie prewencji

- Na poziomie poszczególnych instytucji systemu finansowego
 - szeroko rozumiany nadzór nad podmiotami i rynkami czerpiącymi korzyści z funkcjonowania SBF
- Na poziomie całego systemu finansowego
 - przygotowanie awaryjnych planów działania na wypadek kryzysu (*contingency plan*)
 - ćwiczenia symulujące zachowanie poszczególnych instytucji SBF w czasie kryzysu

Działania władz w ramach przeciwdziałania i zarządzania kryzysem

- Organ nadzoru – może zalecić instytucji finansowej wezwanie akcjonariuszy do uzupełnienia jej kapitału lub przeprowadzenie reorganizacji.
- Bank centralny – może podjąć działania na rzecz przywrócenia normalnej sytuacji płynnościowej na rynku pieniężnym lub zapewnienia sprawnego funkcjonowania infrastruktur rynkowych, np. systemów płatności.
- Rząd – może zapewnić bankom refinansowanie (właściciel ostatniej instancji) lub wprowadzić przepisy nadzwyczajne.
- System gwarantowania depozytów – może finansowo wspierać banki potrzebujące dodatkowych funduszy, zaspokajać roszczenia deponentów upadłych banków, uczestniczyć w procesie przejęcia lub likwidacji upadłego banku.

Kto i jak ma angażować się kapitałowo w ratowanie banków?

- Bank centralny – udziela pożyczek i nabywa papiery wartościowe, ale nie dokapitalizowuje zagrożonych banków, gdyż to:
 - pogorszyłoby jego bilans
 - zarządzanie takim bankiem byłoby źródłem konfliktu interesów
- System gwarantowania depozytów – udziela pożyczek, w niektórych krajach przejmuje upadające banki, ale jego zasoby ograniczone
- Rząd – ma największe zasoby, bo może skorzystać ze środków podatników oraz pożyczyć na rynkach finansowych, ale dokapitalizowanie powinno obejmować nowe emisje akcji, żeby dotychczasowi akcjonariusze także podejmowali ryzyko oraz żeby zachować możliwość wejścia do banku nowych udziałowców

Podział funkcji i kompetencji w sieci bezpieczeństwa

Instrument	Rząd	Bank centralny	Instytucja nadzorcza	System gwarancji depozytów
regulacje				
kontrola				
sankcje				
bezpieczeństwo systemu płatniczego				
analiza makroostrożnościowa				
pożyczkodawca ostatniej instancji				
pomoc publiczna (w tym gwarancje)				
programy naprawcze				
wypłata depozytów gwarantowanych				

Kolorem żółtym zaznaczono okres od wybuchu kryzysu

Źródło: opracowanie własne na podstawie O. Szczepańska, *Stabilność finansowa jako cel banku centralnego: Studium teoretyczno-porównawcze*, WN Scholar, Warszawa 2008, s. 62.

Uwarunkowania czuwania nad stabilnością systemu finansowego

- *trade-off* między stabilnością a efektywnością systemu finansowego
- brak miary (syntetycznego wskaźnika) oceny wykonania celu
- brak miary oznacza trudności prognostyczne (nie wiem, jak jest teraz, trudno powiedzieć, jak powinno być i jak będzie w przyszłości)
- możliwa niespójność w czasie (między doraźnymi korzyściami, a długoterminowymi kosztami)

Deklaracje doktrynalne uzasadniające pomoc instytucjom finansowym

- *too big to fail (to big to liquidate)* – system gwarantowania depozytów nie ma wystarczających środków, aby – w przypadku upadłości banku – zwrócić pieniądze deponentom
- *too important to fail* – strategiczna pozycja w jakimś obszarze działalności, segmencie rynku
- *too interconnected to fail*
- *too many to fail*

Ale też

- *too big to save* – kiedy pomoc bankowi (częściej sektorowi bankowemu) przekracza możliwości rządu

Jakie są konsekwencje przyjęcia danej doktryny?

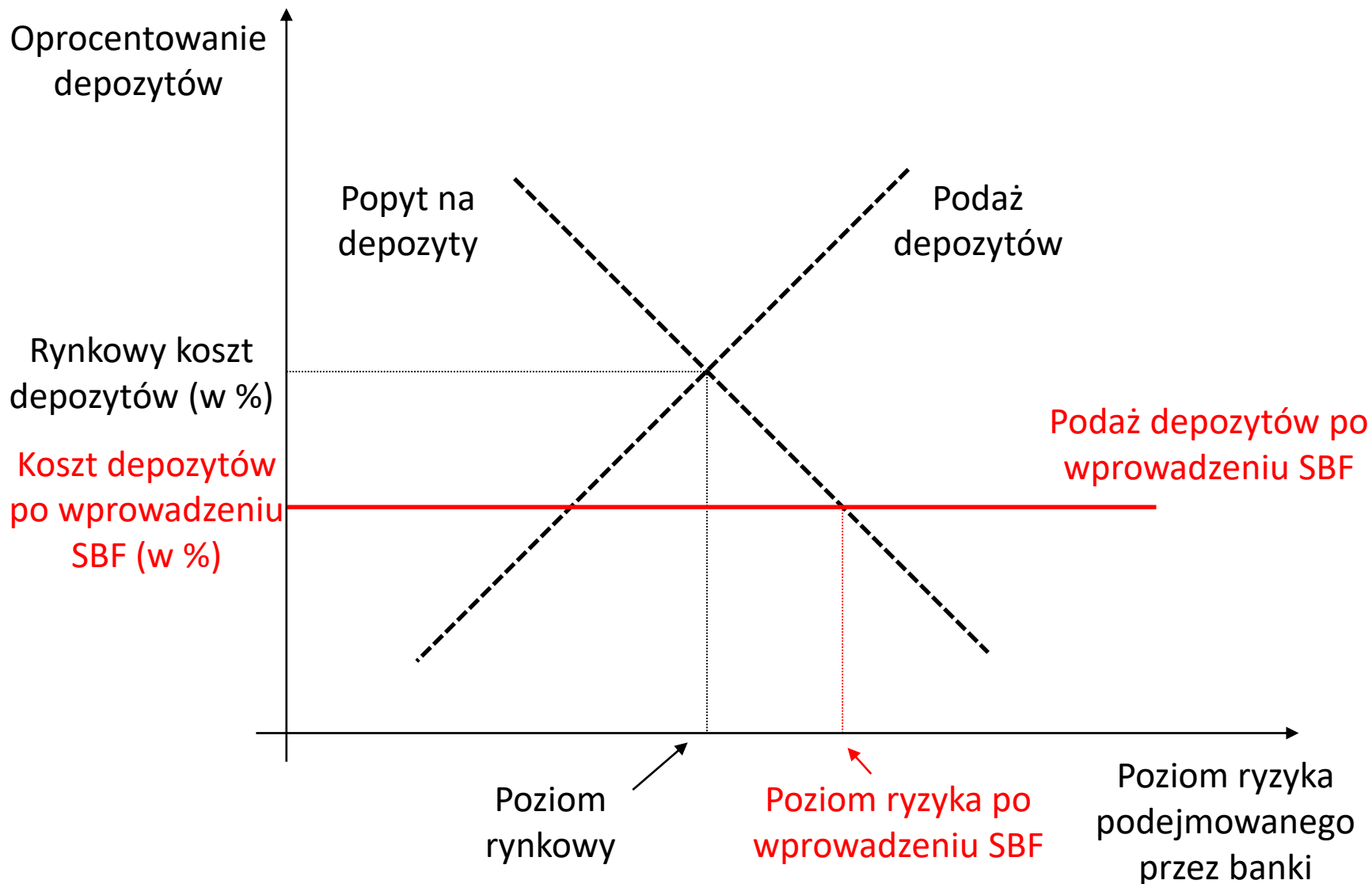
Ryzyko nadużycia (*moral hazard*) wynikające z funkcjonowania sieci bezpieczeństwa finansowego

- Podejmowanie większego ryzyka, w nadziei (pewności) na pomoc w razie kłopotów – kadra zarządzająca
- Osłabienie dyscypliny (właścicieli i wierzycieli) rynkowej skutkujące tzw. zjawiskiem gapowicza

Wniosek:

- Sieć bezpieczeństwa finansowego z jednej strony ogranicza podatność systemu bankowego na wstrząsy, ale z drugiej – stwarza ryzyko podejmowania przez banki nadmiernego ryzyka, którego skutki mogą być następujące:
 - koszty dla podatnika
 - nieefektywna alokacja aktywów, a wręcz marnowanie zasobów

Wpływ istnienia SBF na apetyt banków na ryzyko (H. M. Schooner, M. W. Taylor, 2010)

Metody ograniczania pokusy nadużycia wynikającej z istnienia SBF

- polityka konstruktywnej niejednoznaczności (*constructive ambiguity* – E. Corrigan)
- konstruowanie systemu gwarantowania depozytów w taki sposób, aby pobudzać uruchomienie dyscypliny rynkowej
 - limit kwotowy środków gwarantowanych
 - wykluczenie niektórych deponentów spod ochrony przez SGD
 - „franszyza redukcyjna” (*co-insurance*) – niepełne pokrycie środków deponowanych, tj. obniżenie wypłacalnej sumy gwarancji o procentowo określoną część
 - ustalanie składki na fundusz gwarancyjny uzależnionej od ryzyka ponoszonego przez dany bank
 - wymóg wobec banków emisji długu podporządkowanego
- regulowanie i nadzorowanie (kontrola) podmiotów, które czerpią korzyści z istnienia sieci bezpieczeństwa finansowego

Metody ograniczania pokusy nadużycia wynikającej z istnienia SBF

- Polityka konstruktywnej niejednoznaczności – informacje o możliwości wsparcia płynnościowego lub kapitałowego przez instytucje SBF albo w ogóle nie są podawane do publicznej wiadomości, albo czynią to w ograniczonym zakresie (np. bez określenia konkretnych warunków, w jakich pomoc może zostać udzielona)
- Polityka taka napotyka na trudność (jej skuteczność jest ograniczona), jeśli z góry zostanie podana doktryna uzasadniająca pomoc, np. TBTF

Metody ograniczania pokusy nadużycia wynikającej z istnienia SBF

- „franszyza redukcyjna” – nie uchroniła Northern Rock przed paniką deponentów, stąd w UK została porzucona
- ustalanie składki na fundusz gwarancyjny uzależnionej od ryzyka ponoszonego przez dany bank – to tylko w niewielkim stopniu zniechęci banki do ponoszenia mniejszego ryzyka
- wymóg wobec banków emisji długu podporządkowanego – dług podporządkowany nie podpada pod SGD, stąd zakłada się, że jego posiadacze będą kontrolować dłużnika,

To wymaga odpowiednio głębokiego rynku finansowego, który potrafi wycenić ryzyko

- Zapewnienie regulacji rynku, która uchroni ceny przed manipulacją
- Muszą być chętni na inwestowanie w taki dług
- Wierzycciele muszą być przekonani, że w razie problemów banku-dłużnika nie otrzymają pomocy z SBF

Inne koszty publicznej regulacji i ochrony w systemie finansowym

- Koszty finansowe (czyli droższe produkty)
 - utrzymywania regulatora i nadzorcy (dostarczania informacji i koszty biurokratyczne)
 - działań pomocowych organizowanych przez podmiot publiczny
- Zmniejszenie dynamiki i elastyczności rynku
- Nieefektywność regulacji (*government failure*)
 - alternatywny koszt ograniczenia efektywności systemu w przypadku jego przeregulowania
 - uleganie lobbystom i tworzenie regulacji sprzyjających poszczególnym grupom interesów

Alternatywne teorie konieczności istnienia SBF (H. M. Schooner, M. W. Taylor, 2010)

- Nurt efektywnego rynku (*Efficient Markets School*) – M. Friedman, M. Miller, E. Fama, A. Greenspan
- Nurt niestabilnego rynku (*Unstable Markets School*) – J. M. Keynes, Ch. P. Kindleberger, H. Minsky

Oba nurty zgadzają się, że niestabilność rynku finansowego (w szczególności systemu bankowego) jest faktem,

ale różnią się co do źródeł tej niestabilności

Nurt efektywnego rynku

- Opiera się na hipotezie efektywnego rynku
 - Źródłem niestabilności systemu bankowego są niewłaściwe, nierozsądne interwencje władzy publicznej, bez tych interwencji rynek nie przeżywałby kryzysów (a przynajmniej nie tak duże)
 - Na przykład system gwarantowania depozytów sprawia, że deponenci nie przejmują się działalnością banków, gdyby nie było SGD, wówczas kontrolowałiby banki w ten sposób, że uwzględnialiby w cenach (żądanych stopach procentowych) informacje płynące z banków, przez co dyscyplinowałiby te ostatnie
- *Jakie jest miejsce dla regulacji?*
 - Jej zakres przedmiotowy winien obejmować transparentność i ujawnianie informacji, aby rynek miał jak najszybszy i największy do nich dostęp

Efektywność rynku

- Przyjmuje się, że rynek jest:
 - silnie efektywny (*strong efficient*) – gdy ceny odzwierciedlają wszystkie informacje, włącznie z informacjami posiadanymi przez *insiders*;
 - średnio efektywny (*semi-strong efficient*) – gdy w cenach zawarta jest każda publicznie dostępna informacja;
 - słabo efektywny (*weak-form efficient*) – gdy ceny nie odzwierciedlają bieżących informacji, a wyłącznie historyczne.
- Ze względu na powszechne występowanie zjawiska asymetrii informacji i ryzyko nadużycia należy założyć, że rynki finansowe są co najwyżej średnio efektywne (*semi-strong efficient*).

Nurt niestabilnego rynku

- Krytyka nurtu efektywnego rynku
 - Jeśli nawet NER miałby rację, to nie uwzględnia politycznego wymiaru problemów w systemie bankowym
 - Polityczna presja na ustanowienie SBF
 - Polityczny opór przed zniesieniem istniejącej SBF
 - Na przykład w odniesieniu do gwarantowania depozytów władzy (zwłaszcza w systemach demokratycznych) jest niezwykle trudno nie zaoferować takich gwarancji, gdyż oczekują tego wyborcy (podobnie jak np. bezpłatnej służby zdrowia, bezpłatnej oświaty, itd.) – i co ciekawe: wyborcy nie interesują ani koszty, ani ryzyka związane z wprowadzeniem takiego systemu

Sieć Bezpieczeństwa Finansowego

Rola państwa

Rola państwa

Działa z woli i w imieniu suwerena:

- obciąża podatkami
- regulator
 - ustanowienie nadzorcy
 - prawne uregulowanie działalności nadzorowanych podmiotów
- gwarant ostatniej instancji
- kapitałodawca ostatniej instancji

Rola państwa – obszary wsparcia finansowego

- Wsparcie płynnościowe (pożyczki)
- Instrumenty oddziaływania po stronie aktywów banków („uwolnienie” od toksycznych aktywów):
 - odkupienie od banków toksycznych aktywów
 - państwowe (częściowe) gwarancje dla toksycznych aktywów przy zachowaniu ich w bilansie banku
- Instrumenty oddziaływania po stronie pasywów banków:
 - rekapitalizacja
 - gwarancje nowych emisji długu banków

Zaangażowanie EU i jej państw w pomoc w przezwyciężeniu kryzysu finansowego 2008nn

- Maj 2010 – stworzenie dwóch funduszy/mechanizmów:
 - Europejski Mechanizm Stabilizacji Finansowej (ang. *the European Financial Stabilisation Mechanism* – EFSM)
 - Europejski Instrument Stabilności Finansowej (ang. *the European Financial Stability Facility* – EFSF)
- De facto wrzesień 2012 – stopniowe zastępowanie powyższych przez:
 - Europejski Mechanizm Stabilności (ang. *the European Stability Mechanism* – ESM) – jest organizacją międzyrządową z siedzibą w Luksemburgu utworzoną na drodze porozumienia między państwami członkowskimi strefy euro na mocy międzynarodowego prawa publicznego

Zaangażowanie EU i jej państw w pomoc w przezwyciężeniu kryzysu finansowego 2008nn

- Europejski Mechanizm Stabilności
 - Wyposażenie w fundusze docelowo 700 mld EUR, z czego:
 - 80 mld EUR wpłaciły (lub wpłacą do końca I połowy 2014 r.) państwa strefy euro (klucz – analogiczny do klucza subskrypcji EBC)
 - 620 mld EUR w formie tzw. *callable capital*, gdzie na wezwanie (np. w przypadku ryzyka bankructwa Mechanizmu) państwa-udziałowcy będą musiały wpłacić odpowiednią część kapitału
 - Pozyskanie środków na działalność pomocową: emisja bonów i obligacji przez EMS (zabezpieczonych na kapitale Mechanizmu)
 - Efektywna zdolność udzielania finansowania 500 mld EUR (czyli mniejsza niż kapitał, a to po to, aby dłużne papiery wyemitowane przez EMS miały rating AAA)

Państwo jako gwarant i kapitałodawca ostatniej szansy

„Od dnia 1 października 2008 r. do końca 2011 r. bankom przekazano około 1,6 biliona EUR. Kwota, do której przekazania zobowiązały się rządy UE, była w rzeczywistości trzy razy wyższa. Większość tej kwoty przyjęła formę gwarancji rządowych w odniesieniu do zobowiązań banków oraz inne formy pomocy na utrzymanie płynności finansowej, odpowiadające ponad 9 % PKB UE, natomiast dokapitalizowanie i wsparcie na rzecz aktywów o obniżonej jakości wynosiło ponad 3 % PKB UE.”

Sieć Bezpieczeństwa Finansowego

Nadzór finansowy na przykładzie
nadzoru bankowego

„Trudno sobie wyobrazić, że jest ktoś bardziej zainteresowany stabilnością i rentownością banków, niż ich akcjonariusze. Wobec tego nie można stwierdzić, że nadzorcy zewnętrznemu może bardziej zależeć na poprawnej ocenie ryzyka aktywów banku i zapotrzebowania na kapitał, niż jego menedżerom.
Czy jest on w związku z tym potrzebny?”

Uzasadnienie nadzoru (Olga Szczepańska, 2008)

„Monitorowanie banków i innych instytucji finansowych jest czasochłonne i kosztowne, a w praktyce niewykonalne przez pojedyncze podmioty, które nie są przygotowane merytorycznie na tyle, aby prawidłowo interpretować konkretne dane finansowe i informacje jakościowe dotyczące zarządzania instytucją. Należy brać pod uwagę również to, że podmioty prywatne mogą w niedostatecznym stopniu uwzględniać kwestie ograniczenia ryzyka, kierując się głównie maksymalizacją zysku. Powstaje wówczas zapotrzebowanie na instytucję publiczną, która świadczyłaby swoistą usługę dla społeczeństwa, polegającą na monitorowaniu i ocenie ryzyka podejmowanego przez instytucje finansowe.”

Cele nadzoru

- Makroekonomiczne
 - Stabilność systemu finansowego – w szczególności próba ograniczenia pokusy nadużycia wynikającej z istnienia sieci bezpieczeństwa finansowego
- Mikroekonomiczne
 - Bezpieczeństwo instytucji rynku finansowego
 - Harmonizacja regulacji działalności rynków i instytucji rynku finansowego

Uwagi historyczne bankowego

Geneza nadzoru ostrożnościowego

- Odpowiedź (interwencjonizm) państwa na zagrożenia, jakie dla banków i rynków finansowych stanowił Wielki Kryzys (1929-1933)

Pierwotne (historycznie) obszary nadzoru

- Reglamentacja dostępu do rynku
- Kontrola przestrzegania przepisów przez podmioty nadzorowane

Ewolucja rozumienia nadzoru

- podejście regulacyjne (*regulatory approach*) – nacisk na ocenę sprawozdań (zwł. bilansów) pod kątem stopnia spełnienia wymogów regulacyjnych
- podejście nadzorcze (*supervisory approach*) – ocena, czy działalność nadzorowanego podmiotu jest bezpieczna (np. w jakie przedsięwzięcia jest zaangażowany)
- podejście oparte na ryzyku (*risk based approach*) – ocena zarządzania ryzykiem w nadzorowanym podmiocie

Organizacja instytucjonalna nadzoru

- **instytucjonalny** (wertykalny, sektorowy) – sektorowy podział instytucji nadzoru (dla rynku bankowego, ubezpieczeniowego i kapitałowego)
- **funkcjonalny** (horyzontalny) – dodatek do nadzoru instytucjonalnego – stworzenie dodatkowego podmiotu, który nadzoruje sprzedaż poszczególnych produktów, niezależnie od tego, kto się tym zajmuje
- podejście ***Twin Peaks*** (tzw. „nadzór przez cele”) – podział instytucjonalny wynika z celów realizowanych przez poszczególne organy nadzoru: jeden nadzorca obejmuje nadzorem ostrożnościowym wszystkie podmioty finansowe, natomiast drugi czuwa nad właściwym działaniem rynku finansowego, w tym np. ochroną konsumentów, konkurencji, należytego ujawniania informacji
- **scentralizowany** (zintegrowany) – jeden podmiot nadzoruje zarówno poszczególne segmenty rynku finansowego oraz realizuje wszystkie cele nadzoru

Obszary sektorowego nadzoru nad rynkiem finansowym

- nadzór bankowy
- nadzór emerytalny
- nadzór ubezpieczeniowy
- nadzór nad rynkiem kapitałowym
- nadzór nad instytucjami pieniądza elektronicznego
- nadzór uzupełniający

Przesłanki przyjęcia nadzoru zintegrowanego

- lepiej dostosowany do nadzoru nad złożonymi produktami (strukturami) i podmiotami funkcjonującymi w więcej niż jednym segmencie rynku finansowego (np. konglomeratami finansowymi)
- większy status w strukturze instytucjonalnej kraju
- unika się powtarzania kompetencji i krajowego arbitrażu nadzorczego
- zwiększa się przejrzystość odpowiedzialności nadzorczej
- korzyści skali – dla nadzorcy i nadzorowanych podmiotów działających w wielu sektorach

Argumenty krytyczne wobec nadzoru zintegrowanego

- specyfika, w tym różne profile ryzyka utrudniają nadzorowanie na jednolitych zasadach, np. banki – ochrona wypłacalności, rynek kapitałowy – przestrzeganie reguł uczciwego obrotu, w tym dostępu do informacji
- wątpliwe korzyści skali (tzw. efekt zbiurokratyzowania)
- pokusa nadużycia i brak motywacji do dostatecznej kontroli rynkowej

Niezależność nadzoru (D. Daniluk)

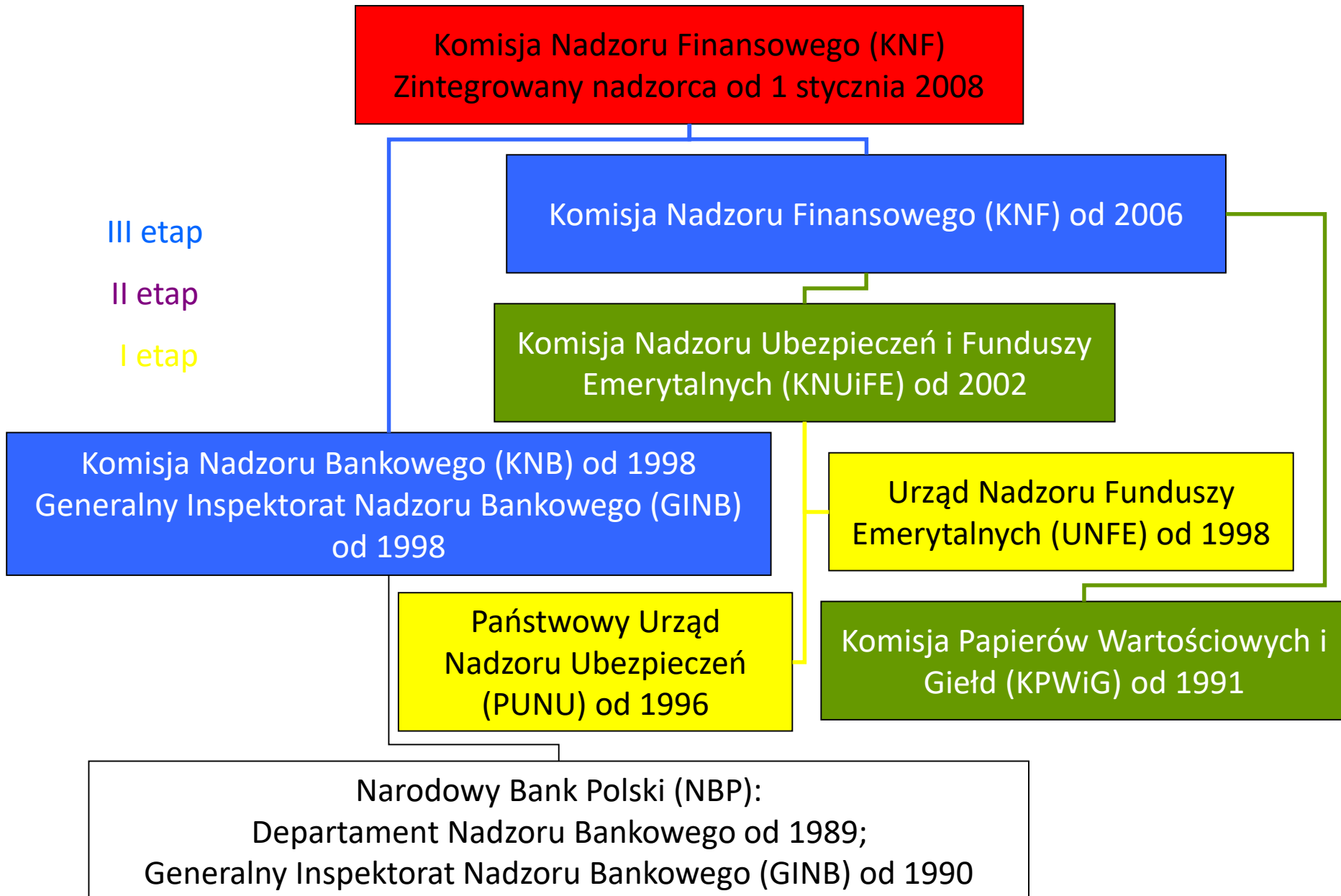
- organizacyjna – brak zewnętrznych oddziaływań administracyjnych w odniesieniu do przedmiotu, zakresu oraz sposobu egzekwowania praw i obowiązków
- finansowa – zapewnienie środków finansowych umożliwiających bieżącą działalność i długofalowy rozwój
- programowa – niezależność od grup interesów (np. banki, konsumenci) na ustalanie przedmiotu i zakresu działań nadzorczych
- metodologiczna – brak możliwości narzucania przez podmioty nadzorowane lub doktrynę wyboru i stosowania metod i technik nadzorczych

Obszary działalności nadzoru

- licencyjna
- regulacyjna
- kontrolna
- restrykcyjna

Instytucjonalny kształt nadzoru finansowego w Polsce

Proces konsolidacji nadzoru finansowego w Polsce

Cele nadzoru nad rynkiem finansowym w Polsce

- Cele ogólne – zawarte w ustawie o nadzorze nad rynkiem finansowym
- Cele sektorowe – zawarte m.in. w ustawach
 - Prawo bankowe
 - o nadzorze ubezpieczeniowym i emerytalnym oraz Rzeczniku Ubezpieczonych,
 - o nadzorze nad rynkiem kapitałowym
 - o elektronicznych instrumentach płatniczych
 - o nadzorze uzupełniającym nad instytucjami kredytowymi, zakładami ubezpieczeń, zakładami reasekuracji i firmami inwestycyjnymi wchodzącymi w skład konglomeratu finansowego
 - rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) w sprawie agencji ratingowych

Cele ogólne nadzoru w Polsce

- zapewnienie prawidłowego funkcjonowania rynku finansowego, jego stabilności, bezpieczeństwa oraz przejrzystości
- zapewnienie zaufania do rynku finansowego
- zapewnienie ochrony interesów uczestników rynku finansowego

Cele nadzoru bankowego w Polsce

- zapewnienie bezpieczeństwa środków pieniężnych gromadzonych na rachunkach bankowych,
- zapewnienie zgodności działalności banków z regulacjami zawartymi w
 - ustawach – w szczególności:
 - Prawo Bankowe,
 - o Narodowym Banku Polskim,
 - o obrocie instrumentami finansowymi
 - o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym
 - statucie
 - decyzją o wydaniu zezwolenia na utworzenie banku

Urząd Komisji Nadzoru Finansowego

- To organ wykonawczy Komisji i Przewodniczącego Komisji,
- Składa się z pionów:
 - nadzoru bankowego
 - nadzoru rynku kapitałowego
 - nadzoru ubezpieczeniowo – emerytalnego
 - inspekcji
 - prawnego – legislacyjny
 - polityki rozwoju rynku finansowego i polityki międzysektorowej
 - organizacyjny

Komitet Stabilności Finansowej: skład

1. Minister Finansów;
2. Prezes Narodowego Banku Polskiego;
3. Przewodniczący Komisji Nadzoru Finansowego;
4. Prezes Zarządu Bankowego Funduszu Gwarancyjnego.

Pracom w zakresie:

1. nadzoru makroostrożnościowego przewodniczy Prezes NBP, a obsługę Komitetu zapewnia NBP,
2. zarządzania kryzysowego przewodniczy Minister Finansów, a obsługę Komitetu zapewnia Ministerstwo Finansów.

Komitet Stabilności Finansowej: skład

- Prezes Narodowego Banku Polskiego – Adam Glapiński,
- Minister Finansów – Tadeusz Kościński,
- Przewodniczący Komisji Nadzoru Finansowego – Jacek Jastrzębski,
- Prezes Zarządu Bankowego Funduszu Gwarancyjnego – Mirosław Panek

Komitet Stabilności Finansowej: zadania w zakresie nadzoru makroostrożnościowego

- stosowanie instrumentów makroostrożnościowych, w tym przedstawianie stanowisk, oraz wydawanie rekomendacji;
- identyfikowanie instytucji finansowych stwarzających istotne ryzyko dla systemu finansowego;
- współpraca z Europejską Radą do spraw Ryzyka Systemowego, innymi organami Unii Europejskiej, organami nadzoru makroostrożnościowego z państw członkowskich lub państw trzecich, a także instytucjami międzynarodowymi;
- zapewnienie właściwego obiegu informacji pomiędzy członkami Komitetu służących realizacji jego zadań.

Komitet Stabilności Finansowej:

zadania w zakresie zarządzania kryzysowego

- opracowywanie i przyjmowanie procedur współdziałania na wypadek wystąpienia bezpośredniego zagrożenia dla stabilności systemu finansowego;
- koordynowanie działań członków Komitetu w przypadku bezpośredniego zagrożenia dla stabilności systemu finansowego lub zidentyfikowania instytucji finansowej, której obecna lub prognozowana sytuacja finansowa może stanowić zagrożenie dla dalszego funkcjonowania tej instytucji;
 - Prezes Narodowego Banku Polskiego przedstawia Komitetowi opinię w zakresie płynności sektora bankowego, w odniesieniu do wyżej wymienionej instytucji finansowej;
 - Przewodniczący Komisji Nadzoru Finansowego – opinię dotyczącą wypłacalności zagrożonych podmiotów,
 - Minister Finansów – opinię w zakresie możliwości wsparcia ze środków publicznych zagrożonej instytucji finansowej;
 - Prezes Zarządu Bankowego Funduszu Gwarancyjnego – opinię w zakresie możliwych wypłat środków gwarantowanych oraz możliwości wsparcia podmiotów zagrożonych ze środków Bankowego Funduszu Gwarancyjnego.
- zapewnienie właściwego obiegu informacji pomiędzy członkami Komitetu służących realizacji jego zadań.

Komitet Stabilności Finansowej: instrumenty makroostrożnościowe

Instytucja o znaczeniu systemowym	Wysokość bufora innej instytucji o znaczeniu systemowym
Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA	1,00%
Bank Polska Kasa Opieki SA	0,75%
Bank Zachodni WBK SA	0,50%
ING Bank Śląski SA	0,50%
mBank SA	0,50%
Bank BGŻ BNP Paribas SA	0,25%
Bank Handlowy w Warszawie SA	0,25%
Deutsche Bank Polska SA	0,25%
Alior Bank SA	0,25%
Bank Polskiej Spółdzielczości SA	0%
SGB – Bank SA	0%

okres	wysokość bufora zabezpieczającego
od 1.01.2016 do 31.12.2017	1,25%
od 1.01.2018 do 31.12.2018	1,875%
od 1.01.2019	2,5%

KSF: Strona internetowa

<http://www.nbp.pl/nadzormakroostroznosciowy/index.aspx>

Działalność licencyjna nadzoru

Uzasadnienie licencjonowania

Kontrolowanie wejścia na rynek stanowi pierwszą linię ochronną dla sieci bezpieczeństwa finansowego – gdyby nie to, na rynku pojawiłyby się podmioty, których zarządzający byłiby nieuczciwi lub niekompetentni, czym zagroziłoby funkcjonowaniu rynku (pokusa nadużycia)

Dylemat licencjonowania

- Jak surowe zastosować kryteria, aby – z jednej strony – nie dopuścić nieuczciwych lub niekompetentnych graczy do rynku, a – z drugiej – całkowicie nie zablokować wejścia na rynek?
- Rozwiązanie:
 - położyć nacisk na kryteria techniczne (np. tzw. testy *fit and proper*) – a nie
 - ekonomiczne (np. podejście *convenience and needs* – ocenę nadzorcy, że na danym rynku jest już wystarczająca liczba podmiotów, aby zaspokoić popyt)

Ogólne podejście licencjodawcy – przykład USA

- „W normalnych warunkach rynek jest najlepszym regulatorem działalności gospodarczej, a konkurencja w obrębie rynku promuje efektywność i lepszą obsługę klienta.
- W związku z tym celem polityki licencyjnej OCC jest zatwierdzanie wniosku utworzenia banku krajowego, (...), który ma sporą (*reasonable*) szansę odniesienia sukcesu i który będzie zarządzany w sposób bezpieczny (*in a safe and sound manner*)
- Nie jest celem polityki OCC zagwarantowanie, że propozycja utworzenia banku krajowego nie jest obarczona żadnym ryzykiem dla założycieli, ani celem takim nie jest ochrona istniejących banków przez zdrową konkurencją ze strony nowego podmiotu.” [1]

[1] Źródło: Code of Federal Regulations – Title 12: Banks and Banking – 5.20: Organizing a bank., (f) Policy(1) General [12 CFR § 5.20(f)(1)] – dostęp dnia 1 XII 2010

Licencjonowanie banków – Podstawowe Zasady Efektywnego Nadzoru Bankowego

(Bazylejski Komitet ds. Nadzoru Bankowego, 1997)

- 3. Władza wydająca licencje bankowe musi mieć prawo do ustalania kryteriów i odrzucania podań o udzielenie licencji tych instytucji, które nie spełniają ustalonych standardów. Proces licencjonowania powinien co najmniej składać się z oceny struktury własnościowej banku, rady nadzorczej i zarządu banku, jego planu działalności i mechanizmów kontroli wewnętrznej oraz prognozowanej sytuacji finansowej, w tym jego bazy kapitałowej; gdy proponowanym właścicielem lub organizacją macierzystą jest bank zagraniczny, to najpierw powinien on posiadać zgodę nadzorca swojego kraju macierzystego.**

Licencjonowanie działalności bankowej – obszary

- Wymagania związane z podejmowaniem działalności
- Członkowie organów statutowych
- Warunki dotyczące zmian własnościowych

Wymagania związane z utworzeniem banku i podejmowaniem działalności

- Wymagania kapitałowe – zapewnienie funduszy własnych w wysokości dostosowanej do planowanej działalności,
- Wymagania logistyczne – zapewnienie infrastruktury zapewniającej należyte zabezpieczenie przechowywanych w banku wartości
- Wymagania kwalifikacyjne – odpowiednie kwalifikacje organów decyzyjnych banku
- Biznes plan uzasadniający, że działalność banku będzie bezpieczna dla powierzonych mu środków
- Wymagania licencyjne – uzyskanie zezwolenia nadzorcy na drodze procedury licencyjnej (zezwolenie na utworzenie banku oraz zezwolenie na rozpoczęcie działalności)

Przykład: wymagania dotyczące utworzenia banku – art. 30-36 ustawy Prawo Bankowe (Dz.U. 2016 poz. 1988)

- zapewnione wyposażenie banku w:
 - fundusze własne, których wielkość ma powinna być dostosowana do rodzaju planowanych czynności i rozmiaru zamierzonej działalności, z tym że:
 - wnoszony przez założycieli banku kapitał założycielski nie może być niższy od równowartości w złotych 5.000.000 euro przeliczonej według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski, obowiązującego w dniu wydania zezwolenia na utworzenie banku (w przypadku banków spółdzielczych - 1.000.000 euro)
 - kapitał założycielski banku nie może pochodzić z pożyczki lub kredytu, lub źródeł nieudokumentowanych
 - pomieszczenia posiadające odpowiednie urządzenia techniczne, należycie zabezpieczające przechowywane w banku wartości
- założyciele oraz osoby przewidziane do objęcia w banku stanowisk członków zarządu, w tym prezesa oraz rady nadzorczej dają rękojmię ostrożnego i stabilnego zarządzania bankiem
- przedstawiony przez założycieli plan działalności banku na okres co najmniej trzyletni wskazuje, że działalność ta będzie bezpieczna dla środków pieniężnych gromadzonych w banku
- złożono wniosek o wydanie zezwolenia na utworzenie banku i otrzymano pozytywną decyzję KNF

Wymogi dotyczące zarządzających

- Kontrola zarządzających bankiem dokonywana jest przez:
 - nadzór ostrożnościowy (tzw. dyscyplina regulacyjna)
 - nadzór właścicielski/korporacyjny

Wymogi stawiane zarządzającym przez nadzór ostrożnościowy – testy *fit and proper*

- osoby o kompetencjach niezbędnych do podjęcia odpowiedzialności związanej z pełnieniem funkcji menadżerskich (*fit*) – formalne kwalifikacje, wcześniejsze doświadczenie, osiągnięcia
- osoby cieszące się powszechnym zaufaniem publicznym, o nieposzlakowanej uczciwości, prawe (*proper*) – niekaralność, sytuacja finansowa, odmowy bądź wykluczenia z organizacji branżowych, wątpliwe praktyki w życiu gospodarczym

Nadzór korporacyjny (*corporate governance*) z punktu widzenia nadzoru ostrożnościowego

- Nadzorcy (oraz władza publiczna) są jedną z grup interesariuszy (*stakeholders*) i z tego powodu efektywny nadzór korporacyjny leży w ich interesie:
 - Efektywne zarządzanie bankiem przez organy decyzyjne przyczynia się m.in. do skutecznego nadzoru ostrożnościowego – nadzór właścicielski może pomóc w kontroli przestrzegania wymogów nadzoru regulacyjnego
 - Szybko zmieniająca się rzeczywistość gospodarcza powoduje, że regulacje nadzoru ostrożnościowego mogą mieć luki i nie obejmować istotnych nowych obszarów działalności banków, co może skutkować pojawieniem się sytuacji kryzysowej

Corporate governance – definicja (J. Okolski, D. Wajda, 2008)

- Ład korporacyjny, nadzór korporacyjny – „standardy dobrego i lojalnego zarządzania przedsiębiorstwem oraz mechanizmy kontroli”^[1]

• ^[1]*Prawo handlowe*, red. J. Okolski, Wolters Kluwer Polska, Sp. z o. o., Warszawa 2008², s. 232

Nadzór korporacyjny – definicja (OECD, 2004)

„Nadzór korporacyjny wiąże się z istnieniem **sieci relacji** między **kadrami zarządzającą** spółek, ich **organami zarządzająco-nadzorczyimi**, wspólnikami/akcjonariuszami i innymi **interesariuszami** (podmiotami zainteresowanymi działaniem spółki). Nadzór korporacyjny oferuje **ponadto strukturę**, za pośrednictwem której ustalane są **cele spółki**, **środki realizacji** tych **celów** oraz **środki** umożliwiające **śledzenie wyników** spółki.

Dobry nadzór korporacyjny powinien w sposób właściwy **stymulować** organ spółki i kadrami zarządzającą do osiągnięcia **celów**, których realizacja leży w interesie spółki i jej wspólników/akcjonariuszy, a także powinien **ułatwiać** skuteczne **śledzenie wyników**, **sprzyjając** tym samym bardziej **efektywnemu wykorzystaniu zasobów** przez firmy.”

Obszary oddziaływania ładu korporacyjnego w bankach (Bazylejski Komitet Nadzoru Finansowego, 2006)

Zasady ładu korporacyjnego wpływają na sposób, w jaki zarząd oraz wyższa kadra kierownicza kierują działalnością banku, w szczególności:

- jak ustalają cele (*corporate objectives*)
- jak prowadzą bieżącą działalność banku
- jak wypełniają zobowiązania wobec udziałowców oraz jak uwzględniają interesy pozostałych grup interesariuszy (np. nadzoru, rządu)
- jak dostosowują działalność do postulatu zachowania bezpieczeństwa (*safe and sound*) i czy działają zgodnie z prawem
- jak chronią interesy deponentów

Zasady rzetelnego nadzoru właścicielskiego
Sound corporate governance principles
(Bazylejski Komitet Nadzoru Bankowego, 2006)

- Zasada 1: Członkowie najwyższego organu decyzyjnego powinni być wybierani na swoje stanowiska w drodze kwalifikacji, mieć jasne zrozumienie ich roli w nadzorze korporacyjnym i potrafić dokonywać właściwej oceny działalności banku
- Zasada 2: Najwyższy organ decyzyjny winien zatwierdzać i nadzorować strategiczne cele banku oraz wartości korporacyjne, które są komunikowane w obrębie banku
- Zasada 3: Najwyższy organ decyzyjny winien ustalać i wprowadzać w życie jasne zasady odpowiedzialności w obrębie banku
- Zasada 4: Najwyższy organ decyzyjny winien zapewnić właściwe i zgodne z jego polityką kompetencje nadzorcze dla wyższej kadry kierowniczej

Zasady dobrego nadzoru właścicielskiego
Sound corporate governance principles
(Bazylejski Komitet Nadzoru Bankowego, 2006)

- Zasada 5: Najwyższy organ decyzyjny i wyższa kadra kierownicza winny efektywnie wykorzystywać prace prowadzone przez audyt wewnętrzny i zewnętrzny
- Zasada 6: Najwyższy organ decyzyjny winien zapewnić, aby zasady i praktyka wynagradzania była zgodna z kulturą organizacyjną banku, długoterminowymi celami i strategią oraz otoczeniem kontrolnym (zwł. wymogami prawa)
- Zasada 7: Bank winien być zarządzany w sposób transparentny
- Zasada 8: Najwyższy organ decyzyjny i wyższa kadra kierownicza winni rozumieć strukturę operacyjną banku, w szczególności, gdy bank działa w różnych jurysdykcjach lub przez struktury (np. SPV), które ograniczają transparentność (zasada *know-your-structure*)

Uzasadnienie nadzoru zmian własnościowych

Licencjonowanie wejścia na rynek bankowy nie ma sensu, jeśli podmiot, który uzyskał licencję mógłby od razu zmienić właściciela (w szczególności na niekompetentnego i nieuczciwego)

Obowiązki wobec nadzoru przy nabywaniu banku

- Obowiązek zawiadomienia nadzorca – w przypadku, gdy jakiś podmiot chce bezpośrednio lub pośrednio nabyć pakiet akcji uprawniający do określonej liczby głosów na WZA nabywanego banku, w tym informacje nt.:
 - identyfikacji i charakterystyki podmiotu składającego zawiadomienie (np. działalność, osoby zarządzające, miejsce wykonywania działalności, grupy kapitałowej do której należy podmiot składający zamówienie, sytuacji ekonomiczno-finansowej, karalności podmiotu składającego zamówienie oraz członków najwyższych organów decyzyjnych tego podmiotu,
 - zamiarów podmiotu składającego zawiadomienie co do docelowego udziału w ogólnej liczbie głosów na WZA oraz zamiarów w odniesieniu do przyszłej działalności nabywanego podmiotu, w szczególności planów marketingowych, operacyjnych, finansowych oraz dotyczących organizacji i zarządzania)

Przykład: warunki dotyczące zmian własnościowych — art. 25 ustawy Prawo Bankowe (Dz.U. 2016 poz. 1988)

- „ Podmiot, który zamierza (stać się podmiotem dominującym albo), bezpośrednio lub pośrednio, nabyć albo objąć akcje lub prawa z akcji banku krajowego w liczbie zapewniającej osiągnięcie albo przekroczenie odpowiednio 10%, 20%, jednej trzeciej, 50% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu lub udziału w kapitale zakładowym, jest obowiązany każdorazowo zawiadomić Komisję Nadzoru Finansowego o zamiarze ich nabycia albo objęcia.”
- Z obowiązku zawiadamiania KNF zwolnione są niektóre podmioty, jeżeli:
 - prawa z akcji nie są wykonywane w celu ingerencji w zarządzanie bankiem oraz
 - posiadane akcje banku zostaną zbyte w ciągu roku od dnia ich nabycia albo objęcia

Sprzeciw KNF wobec zmiany właścicielskiej – powody

Podmiot składający zawiadomienie:

- nie dopełnił wymogów formalnych lub nie dostarczył wymaganych dokumentów
- nie daje rękojmi, że interesy klientów oraz zdeponowane środki będą odpowiednio zabezpieczone
- jego – obecna i wynikająca z przedłożonych planów – sytuacja finansowa budzi niepokój KNF (może zagrażać nabywanemu bankowi)
- znajduje się w takiej grupie kapitałowej, która utrudni (uniemożliwi) sprawowanie nadzoru ostrożnościowego nad nabywanym bankiem
- nie potrafi udokumentować pochodzenia środków na nabycie banku (lub pochodzą one z nielegalnych źródeł)
- jego plany co do nabywanego banku zagrażają sytuacji finansowej lub stabilnemu i ostrożnemu zarządzaniu tym ostatnim
- nie zapewni przestrzegania przez nabywany bank wymogów prawa, w tym norm ostrożnościowych

Przykład: uprawnienia KNF przy zmianach własnościowych —
art. 25h, 25l ustawy Prawo Bankowe (Dz.U. 2016 poz. 1988)

Komisja Nadzoru Finansowego może, w drodze decyzji:

- sprzeciwić się nabyciu akcji banku
- nakazać zbycie akcji banku
- jeżeli akcje nie zostaną zbyte w odpowiednim terminie KNF może:
 - nałożyć na akcjonariusza karę pieniężną do wysokości 20.000.000 zł,
 - ustanowić w banku krajowym zarząd komisaryczny
 - uchylić zezwolenie na utworzenie banku i podjąć decyzję o likwidacji banku
- zakazać wykonywania prawa głosu z akcji banku posiadanych przez dany podmiot lub wykonywania uprawnień podmiotu dominującego

Minimalne standardy dla nadzoru międzynarodowych grup bankowych oraz ich placówek transgranicznych, (Bazylejski Komitet Nadzoru Bankowego, 1992)

1. Wszystkie banki międzynarodowe powinny być nadzorowane przez **macierzystą instytucję nadzoru**, która **umiejętnie sprawuje nadzór** skonsolidowany oraz **ma prawo zabronić tworzenia** takich struktur korporacyjnych, które utrudniają nadzór.
2. Utworzenie transgranicznej placówki bankowej powinno uzyskać **wcześniejszą zgodę zarówno macierzystej** instytucji nadzoru, jak i odpowiedniej **lokalnej** instytucji nadzoru.
3. **Macierzysta** instytucja nadzoru powinna posiadać **prawo do** pozyskiwania **informacji** od transgranicznych placówek bankowych.
4. W przypadku stwierdzenia przez **lokalną** instytucję nadzoru, iż **którykolwiek z trzech** powyższych **standardów nie** został **spełniony**, może on nałożyć **restrykcje** na lub **zakazać utworzenia** placówek bankowych.

Ocena „umiejętności” sprawowania właściwego nadzoru przez nadzorcę kraju macierzystego

- Zakres i jakość skonsolidowanych raportów nadzorczych przygotowywanych przez nadzór kraju goszczącego, które otrzymuje nadzór macierzysty (czy zawierają odpowiednie miary adekwatności kapitałowej, koncentrację kredytów, ryzyka rynkowe, jakość aktywów i rezerwy na kredyty nieregularne)
- Zastosowane lub dostępne dla nadzoru kraju macierzystego metody weryfikacji adekwatności skonsolidowanych raportów ostrożnościowych
- Wolę i możliwości nadzoru kraju macierzystego do wizytacji zagranicznych jednostek podmiotu nadzorowanego
- Doświadczenie (sukcesy) nadzoru macierzystego w stosowaniu środków naprawczych w odniesieniu do banków funkcjonujących w jego kraju

Zasada jednego paszportu

- Bank, który uzyskał licencję w jednym z krajów członkowskich Europejskiego Obszaru Gospodarczego (UE + Islandia, Liechtenstein i Norwegia) może świadczyć usługi w innym kraju członkowskim:
 - tworząc tam oddział – nie wymaga to zgody lokalnego nadzorca, a jedynie władze nadzorcze kraju macierzystego przesyłają notyfikację informującą o zamiarze podjęcia przez daną instytucję działalności poprzez oddział na terytorium kraju goszczącego
 - w ramach działalności transgranicznej (np. *e-banking*) – nie wymaga to zgody lokalnego nadzorca, a jedynie władze nadzorcze kraju macierzystego przesyłają notyfikację informującą o zamiarze podjęcia przez daną instytucję działalności transgranicznej na terytorium kraju goszczącego
 - poprzez spółkę córkę – wymagane jest przejście procedury licencyjnej w kraju goszczącym

Nadzór skonsolidowany w Polsce

Nadzorowi skonsolidowanemu podlega bank krajowy, który działa w holdingu: bankowym krajowym, bankowym zagranicznym, finansowym, mieszanym, hybrydowym oraz podmiot dominujący tego holdingu ma siedzibę w jednym z państw członkowskich UE.

Nadzór skonsolidowany – kto sprawuje

W zależności od lokalizacji podmiotu dominującego (czy np. państwo członkowskie UE)

- KNF
- władza nadzorcza, która udzieliła zezwolenia na prowadzenie działalności

Zasady nadzoru konglomeratów finansowych w Polsce (tzw. nadzór uzupełniający)

- Nadzór uzupełniający – sprawuje tzw. koordynator oraz realizują podmioty regulowane wchodzące (najczęściej jako podmioty dominujące, tzw. podmioty wiodące) w skład konglomeratu
- Koordynator – krajowy organ nadzoru sprawujący nadzór uzupełniający
- Koordynator zagraniczny – zagraniczny organ nadzoru sprawujący nadzór uzupełniający
- Zadania koordynatora:
 - Pełnienie nadzoru uzupełniającego
 - Współpraca (w tym wymiana informacji) z innymi organami nadzoru, pod jurysdykcją których znajdują się podmioty należące do konglomeratu finansowego

Obszary nadzoru uzupełniającego

Nadzór sprawowany przez koordynatora:

- adekwatność (oraz strategia) kapitałowa konglomeratu finansowego (w tym tzw. rachunek adekwatności kapitałowej konglomeratu)
- znaczące transakcje wewnątrzgrupowe
- poziom koncentracji ryzyka w konglomeracie
- znacząca koncentracja ryzyka
- ryzyko konfliktu interesów pomiędzy podmiotami w konglomeracie
- prawidłowość zarządzania ryzykiem;
- rzetelność i poprawność kontroli wewnętrznej

Działalność regulacyjna nadzoru

Regulowanie

- Rozumienie szerokie – działalność takich organów władzy państwowej, które tworzą regulacje prawne: władze ustawodawcze parlament oraz władze wykonawcze (rząd i ministerstwa)
- Rozumienie wąskie – działalność wyspecjalizowanych agend państwowych polegająca na nadzorze nad rynkiem finansowym, w tym wydawaniu szczegółowych regulacji

Prawo – podstawowe klasyfikacje

- Źródła regulacji
 - krajowe – stanowione na terenie danego kraju (danej jurysdykcji) dla tego kraju
 - międzynarodowe – wynikające z umów między suwerennymi państwami lub ustalone przez międzynarodowe lub zagraniczne organizacje i instytucje reguły, których obowiązywanie w danym kraju nie jest obligatoryjne do momentu wprowadzenia ich do prawa krajowego
- Relacje objęte regulacjami
 - publiczne – regulujące relacje między władzą a podmiotami prywatnymi
 - prywatne – odnoszące się do relacji między podmiotami prywatnymi

Krajowe źródła regulacji

- **Konstytucja**
- **ustawy** (np. o nadzorze nad rynkiem finansowym)
- **rozporządzenia** (np. Ministra Finansów w sprawie szczególnych zasad rachunkowości banków)
- **uchwały** (np. Komisji Nadzoru Finansowego w sprawie wydania Rekomendacji A dotyczącej zarządzania ryzykiem towarzyszącym zawieraniu przez banki transakcji na rynku instrumentów pochodnych)
- **decyzje** (np. Komisji Nadzoru Finansowego — uchwała w sprawie skreślenia z listy maklerów papierów wartościowych...)
- **komunikaty** (np. Komisji Egzaminacyjnej dla doradców inwestycyjnych w sprawie organizacji pierwszego etapu egzaminu na doradcę inwestycyjnego)
- **rekomendacje, zbiory zasad i kodeksy dobrych praktyk** (np. Zasady Etyki Zawodowej Maklerów i Doradców, Kodeks Dobrej Praktyki Domów Maklerskich)
- **regulacje wewnętrzne** podmiotów publicznych (np. dotyczące sposobu przeprowadzania inspekcji w bankach) i podmiotów prywatnych (np. statuty)

Międzynarodowe źródła regulacji

- **Traktaty** (np. Artykuły Porozumienia – *Articles of Agreement* będące podstawą ustanowienia MFW; Traktat o Unii Europejskiej – zawierający Statut ESBC i EBC)
- W ramach UE (tzw. wtórne przepisy wspólnotowe):
 - **rozporządzenia** (regulation) – mają zasięg ogólny, są wiążące dla wszystkich krajów UE (lub krajów UGiW) bez konieczności implementowania do prawa krajowego (np. Rozporządzenie Rady (WE) ustanawiające środki niezbędne dla ochrony euro przed fałszowaniem, Rozporządzenie Rady dotyczące kompetencji Europejskiego Banku Centralnego do nakładania sankcji)
 - **dyrektywy** – zobowiązują kraje członkowskie do implementacji do prawa krajowego określonych zadań w ustalonym czasie, ale pozostawiają dowolność w sprawie formy tej realizacji (np. Dyrektywa 2006/49/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie adekwatności kapitałowej firm inwestycyjnych i instytucji kredytowych)
 - **decyzje** – wiążące dla adresatów, nie wymagają implementacji do praw krajowego (np. decyzje NBP adresowane do banku w związku z naruszeniem wymogów dotyczących rezerwy obowiązkowej)
 - **rekomendacje i opinie** – formalnie nie są wiążące (np. dotyczące zgodności tworzonego prawa krajowego z prawem Wspólnotowym)

Wewnętrzne regulacje wewnątrz Eurosystemu

- **wytyczne EBC** – ustanawiają ogólne ramy i zasady realizowania przez banki krajowe zdecentralizowanych operacji Eurosystemu oraz zasady gromadzenia danych statystycznych
- **instrukcje EBC** – mają na celu zapewnienie spójności działań w poszczególnych krajach, w tym realizacji wytycznych przyjmowane przez Zarząd (np. dotyczące realizacji polityki pieniężnej przez banki centralne Eurosystemu)
- **decyzje wewnętrzne** – dotyczą wewnętrznych spraw organizacyjnych i administracyjnych ESBC (np. decyzja EBC dotycząca zatwierdzenia wielkości emisji banknotów euro)

Podstawowe akty prawne dotyczące sektora bankowego w Polsce

- Ustawa z dnia 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo Bankowe
- Listy zastawne i banki hipoteczne
- Restrukturyzacja finansowa przedsiębiorstw i banków oraz zmiana niektórych ustaw
- Łączenie i grupowanie niektórych banków w formie spółki akcyjnej
- Elektroniczne instrumenty płatnicze
- Nadzór uzupełniający nad instytucjami kredytowymi, zakładami ubezpieczeń i firmami inwestycyjnymi wchodzącymi w skład konglomeratu finansowego
- Prawo dewizowe
- Bankowy Fundusz Gwarancyjny...
- Kredyt konsumencki
- Ustawa o Narodowym Banku Polskim
- Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych
- Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym

Główne obszary regulacji (David T. Llewellyn)

- systemowe (*oversight*) – związane z monitorowaniem stabilności systemu finansowego jako całości, w szczególności jego kluczowych składników, tj. banków i systemów płatności
- ostrożnościowe (*supervision*) – odnoszące się do bezpieczeństwa pojedynczych podmiotów
- chroniące konsumentów (*consumer protection*) – ingerujące w treść umów między instytucjami finansowymi a ich klientami (w szczególności tzw. konsumentami) w taki sposób, aby uchronić tych ostatnich przed skutkami asymetrii informacji oraz nieuczciwych praktyk stosowanych przez instytucje finansowe
- dotyczące konkurencji (*competition*) – nakierowane na zapewnienie odpowiedniego poziomu konkurencji w systemie finansowym oraz przeciwdziałanie antykonkurencyjnym zachowaniom podmiotów finansowych

Formalne środki w dyspozycji organu nadzoru

- Nadzór prewencyjny (*ex ante*) – normatywne akty administracyjne, najczęściej rozporządzenia lub zarządzenia:
 - akty wykonawcze – tworzone na podstawie delegacji zawartych w aktach wyższego rzędu (np. ustawach) – dają wykładnię i wykonują zapisy tych ostatnich
 - akty uzupełniające – w odniesieniu do regulacji zawartych w innych aktach (np. ustawach)
- Nadzór represyjny (bieżący, korygujący, *ex post*) – decyzje administracyjne skierowane do poszczególnych podmiotów nadzorowanych:
 - *ad personam* – do organów tych podmiotów
 - *ad rem* – do przejawów działania organu albo całego podmiotu nadzorowanego

Standardy międzynarodowe – tzw. miękkie prawo (*soft law*)

- Standardy ustanawiają szeroko akceptowane minimalne wymogi – ale nie prawo – w danym obszarze
- Ich celem jest działanie na rzecz międzynarodowej stabilności finansowej oraz wzmocnienia krajowych systemów finansowych
- Można je podzielić według kryterium:
 - zakresu
 - implementacji

Standardy międzynarodowe – kryteria podziałów

- Zakres:
 - **sektorowe** – odnoszą się do poszczególnych sektorów gospodarki, w tym systemu finansowego i jego składowych
 - **funkcjonalne** – w ramach poszczególnych sektorów standardy dotyczą np.: nadzoru właścicielskiego, zasad ujawniania informacji, adekwatności kapitałowej, regulacji i nadzoru, zarządzania ryzykiem
- Implementacja:
 - **zasady** (*principles*) - przedstawione w ogólnej formie podstawowe założenia (zasady) odnoszące się do szerokiego obszaru; zostawiają pole elastycznej implementacji przez poszczególne kraje, np. Core Principles for Effective Banking Supervision
 - **praktyki** (*practices*) - są bardziej szczegółowe i zawierają wskazówki praktycznego wprowadzenia zasad np. Sound Practices for Loan Accounting
 - **metodologie/wytyczne** (*methodologies/guidelines*) - prezentują precyzyjne wskazówki, jakie podjąć kroki, bądź jakie należy spełnić wymagania; są na tyle szczegółowe, że można na ich podstawie dokonywać obiektywnych ocen ich przestrzegania

Kompendium – standardy w obszarze polityki makroekonomicznej i przejrzystości danych

Obszar	Standard	Wydawca	Data wydania
Przejrzystość polityki finansowej i pieniężnej	<i>Code of Good Practices on Transparency in Monetary and Financial Policies</i>	IMF	3 VIII 2000
Przejrzystość polityki fiskalnej	<i>Code of Good Practices on Fiscal Transparency</i>	IMF	20 VI 2007
Publikowanie danych	<i>Special Data Dissemination Standard</i>	IMF	29 III 1996
	<i>General Data Dissemination System</i>	IMF	19 XII 1997

Kompendium – standardy w obszarze infrastruktury instytucjonalnej i rynkowej

Obszar	Standard	Wydawca	Data
Niewypłacalność	<i>Insolvency and Creditor Rights</i>	WB	20 I 2011
Nadzór właścicielski	<i>Principles of Corporate Governance</i>	OECD	5 IX 2015
Sprawozdawczość finansowa	<i>International Financial Reporting Standards (IFRS)</i>	IASB	1 X 2002
Audyt	<i>International Standards on Auditing (ISA)</i>	IAASB	8 X 2014
Infrastruktura rynku	<i>Principles for Financial Market Infrastructures</i>	CPMI, IOSCO	18 IV 2012
SBF	<i>IADI Core Principles for Effective Deposit Insurance Systems</i>	IADI	1 XI 2014
Uczciwość funkcjonowania rynku (<i>market integrity</i>)	<i>FATF Recommendations on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation</i>	FATF	1 II 2012

Kompendium – standardy w obszarze regulacji i nadzoru finansowego

Obszar	Standard	Wydawca	Data wydania
Nadzór bankowy	<i>Core Principles for Effective Banking Supervision</i>	BCBS	30 IX 2012
Regulacje dot. papierów wartościowych	<i>Objectives and Principles of Securities Regulation</i>	IOSCO	1 VI 2010
Nadzór ubezpieczeniowy	<i>Insurance Core Principles, Standards, Guidance and Assessment Methodology</i>	IAIS	19 X 2013

Sposoby regulowania działalności banków

- Bezpośredni – zakaz oferowania, wykorzystywania instrumentów oraz dokonywania określonych czynności
- Pośredni – wymagania utrzymywania przez banki określonych wielkości jakościowych i ilościowych np. wskaźników finansowych

Przykłady regulacji szczegółowych

- kapitał banku
- zasady koncentracji zaangażowań
- płynność

Regulacje kapitału banku – przesłanki

- Modigliani i Miller (1958) – w świecie efektywnych rynków (*perfect markets*) struktura finansowania (wybór między finansowaniem emisją akcji a emisją długu) nie ma wpływu na wartość firmy,
- ale nie żyjemy w takim świecie, choćby z powodu istnienia podatków oraz kosztów bankructwa

Ryzyka i korzyści dla udziałowców związane z emisją długu

Wady długu:

- w przypadku bankructwa podmiot ponosi dodatkowe koszty związane z negocjacjami z wierzycielami i dochodzeniem swoich praw przez tych ostatnich np. opłaty płacone dla prawników, powierników, i in.
- dłużnik – bez względu na swoją bieżącą sytuację finansową – musi regularnie spłacać raty długu, w przeciwnym wypadku grozi mu ryzyko zgłoszenia przez wierzycieli wniosku o upadłość

Ryzyka i korzyści dla udziałowców związane z emisją długu

Zalety emisji długu:

- koszt obsługi długu można odpisać od podatku, a to powiększa zyski udziałowców
- znaczna część długu ma charakter bieżących lub krótkoterminowych depozytów, których koszt jest relatywnie niski (premia za płynność – *liquidity premium*)
- wierzyciele banku (zwł. deponenci) są chronieni przez Sieć Bezpieczeństwa Finansowego – w ten sposób SBF można traktować jako formę subsydiowania banków

Banki preferują wysoki udział długu w finansowaniu działalności

Dlaczego banki finansują się kapitałem własnym?

- Chcą zarabiać i mieć władzę – ale to nie uzasadnia takiego poziomu kapitałów własnych – racjonalna minimalizacja kapitałów własnych, czyli maksymalizacja dźwigni, bo to zwiększa ROE
- Wymaga tego regulator – społeczne koszty bankructwa banku są wyższe od kosztów prywatnych, a udziałowcy nie uwzględniają tych pierwszych – to uzasadnia wyższy, niż chcieliby udziałowcy poziom kapitałów własnych

Koszty bankructwa banku

- Prywatne koszty bankructwa banku:
 - utrata strumienia dochodów,
 - utrata kontroli nad bankiem (bo go już nie ma)
- Społeczne koszty bankructwa banku:
 - zakłócenia w funkcjonowaniu systemu płatniczego,
 - utrata zaufania do systemu bankowego (też finansowego),
 - spowolnienie wzrostu gospodarczego wynikające bezpośrednio z ograniczenia akcji kredytowej banków, a pośrednio z kryzysu w sektorze bankowym wywołanego upadłością banku

Regulacje kapitału banku – sposoby

- wskaźnik dźwigni finansowej (*leverage ratio*): np. w USA

$$DF = \frac{K}{A} \geq 4\%$$

- współczynnik wypłacalności (kapitał własny ważony ryzykiem – *risk-weighted capital requirements*): np. wprowadzony przez tzw. Bazyleę I

$$Ww = \frac{K}{\sum_{i=1}^n A_i \times wr_i} \geq 8\%$$

Przykład: regulacje kapitału banku – art. 128 ustawy Prawo Bankowe (Dz.U. 2016 poz. 1988)

Bank jest obowiązany utrzymywać sumę funduszy własnych na poziomie nie niższym niż wyższa z następujących wartości:

- 1) wartość wynikająca ze spełnienia wymogów w zakresie funduszy własnych, o których mowa w art. 92 rozporządzenia nr 575/2013;
- 2) oszacowana przez bank kwota, niezbędna do pokrycia wszystkich zidentyfikowanych, istotnych rodzajów ryzyka występujących w działalności banku oraz zmian otoczenia gospodarczego, uwzględniająca przewidywany poziom ryzyka (kapitał wewnętrzny).

Minimalne wymogi kapitałowe (2019)

	Normy kapitałowe po filarze II		
	Współczynnik kapitału podstawowego Tier I	Współczynnik kapitału Tier I	Łączny współczynnik kapitałowy
Bufor OSII	0%-1%	0%-1%	0%-1%
Bufor zabezpieczający	2,5%*	2,5%*	2,5 %*
Bufor antycykliczny	0%	0%	0%
Bufor ryzyka systemowego	Do III 2020: 3% Od IV 2020: 0%	Do III 2020: 3% Od IV 2020: 0%	Do III 2020: 3% Od IV 2020: 0%
Domiar z filara II** w kwocie funduszy własnych (add on)			wg ustaleń KNF
Domiar z filara II** w kwocie kapitału Tier I		Min. 75% add-on	
Domiar z filara II** w kwocie kapitału podstawowego Tier I	Min. 56% add-on		
Fundusze własne			8,00%
Kapitał Tier I		6,00%	
Kapitał podstawowy Tier I	4,50%		

Limity koncentracji – obszary

- pojedynczy podmiot
- grupa podmiotów powiązanych
- grupa podmiotów niepowiązanych, ale działających np. w tej samej branży

Przykład: zasady koncentracji zaangażowań – art. 79a
ustawy Prawo Bankowe (Dz.U. 2016 poz. 1988)

Suma kredytów, pożyczek pieniężnych, gwarancji bankowych i poręczeń udzielonych członkowi zarządu, członkowi rady nadzorczej banku albo podmiotowi powiązanemu kapitałowo lub organizacyjnie z członkiem zarządu albo rady nadzorczej lub osobą zajmującą stanowisko kierownicze w banku nie może przekroczyć:

- 10 % sumy funduszy podstawowych – w banku w formie spółki akcyjnej i w banku państwowym
- 25 % sumy funduszy podstawowych – w banku spółdzielczym

Płynność krótkoterminowa: regulacje bazylejskie III

- LCR (*liquidity coverage ratio*) – relacja aktywów płynnych do wypływów netto:

$$\frac{\text{Wysokiej jakości aktywa płynne}}{\text{Odpływ netto środków w ciągu najbliższych 30 dni kalendarzowych}} \geq 100\%$$

to tzw. miara typu „horyzont przeżycia”

Płynność długoterminowa: regulacje bazylejskie III

- NSFR (*net stable funding ratio*) – relacja stabilnych funduszy własnych i obcych do aktywów niepłynnych i o ograniczonej płynności w sytuacji kryzysu:

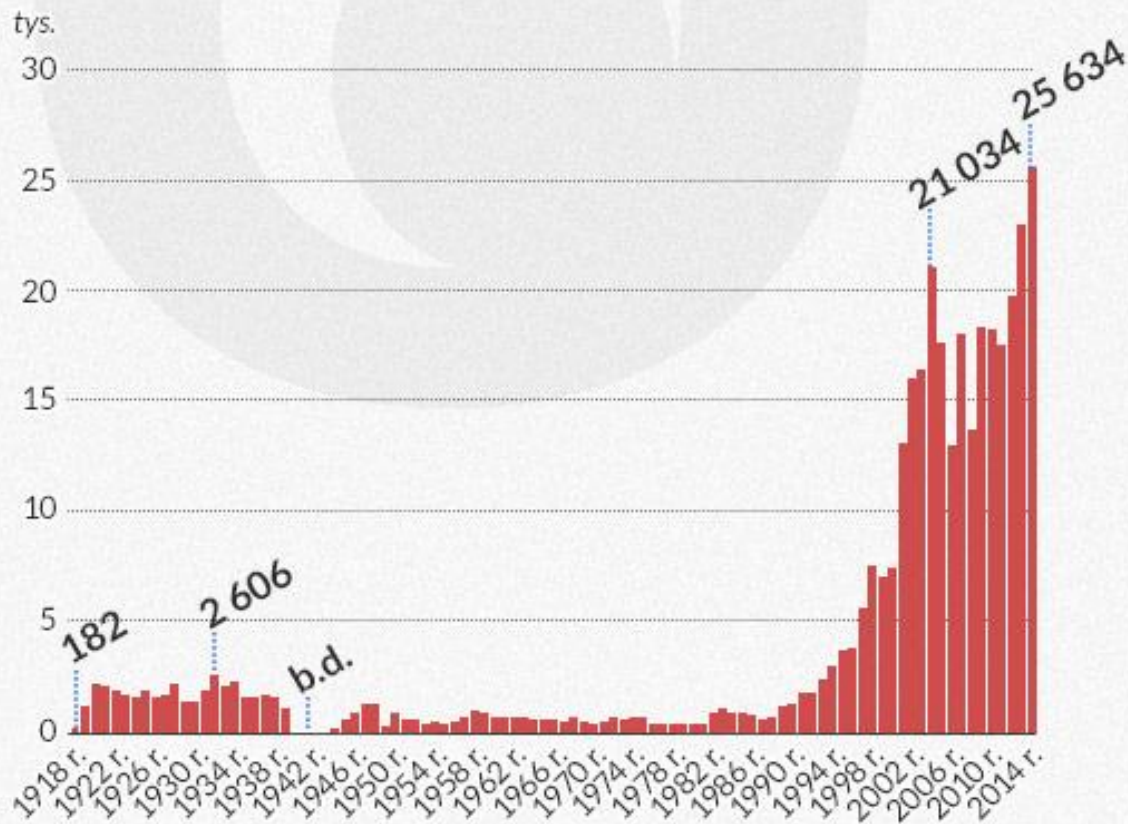
$$\frac{\text{Dostępna kwota stabilnych pasywów}}{\text{Wymagana kwota stabilnych aktywów}} > 100\%$$

Efekt kobry, czyli o skutkach ubocznych regulacji (Andreas Dombret, 2013)

- Anegdota:
 - Indie (gdy były jeszcze kolonią brytyjską) przeżywały plagę kobr. Urzędnicy brytyjscy zaferowali nagrodę za każdą nieżywą kobrę. Zachęcona nagrodą miejscowa ludność zaczęła masowo przynosić węże. Jednak nie powstrzymało to plagi, gdyż miejscowi zamiast zabijać dzikie węże, zaczęli je hodować i takie przynosili Brytyjczykom. Gdy ci ostatni zorientowali się, na czym polega zdobywanie nagrody, zaniechali jej rozdawania. W efekcie rdzenni mieszkańcy Indii nie dosyć, że przestali likwidować dzikie kobry, to jeszcze wypuścili na wolność hodowane przez siebie węże.
- Wnioski:
 - regulacje mogą przynieść niepożądane efekty uboczne (np. zerowa waga ryzyka dla skarbowych papierów wartościowych)
 - zbyt gwałtowne zmiany (wycofywanie się z) regulacji także może mieć negatywne skutki

Ryzyko przeregulowania gospodarki

Liczba stron aktów prawnych przyjmowanych w poszczególnych latach
Od 1918 r.

Źródło: Grant Thornton

Działalność kontrolna nadzoru

Kontrola – rozumienie

- ogólne – kierowanie
- techniczne – badanie faktów
- prawno-organizacyjne – „badanie wyznaczonego (wzorcowego) i faktycznego zachowanie się ludzi lub urzędzeń oraz przyczyn stwierdzonych pod tym względem odchyłeń”

Kontrola – rodzaje

- częstotliwość – okresowa, doraźna
- zakres przedmiotowy – pełna, częściowa
- podmiot kontrolujący – wewnętrzna, zewnętrzna (państwowa, niepaństwowa)
- rozwiązanie organizacyjne – instytucjonalna, funkcjonalna
- moment kontroli – *ex ante*, *ex post*

Kontrola – instytucjonalna, funkcjonalna

- instytucjonalna – dany podmiot jest wyspecjalizowany wyłącznie w kontroli
- funkcjonalna – kontrola jest jednym z wielu zadań danego podmiotu

Nadzorcze czynności kontrolne

- Przedmiot kontroli
 - sprawdzanie i akceptowanie dokumentów
 - ocena zamierzeń i podjętych czynności
 - analiza sprawozdań, danych, wskaźników
- Sposób kontroli
 - inspekcje zza biurka
 - inspekcje na miejscu

Analiza formalna i finansowa sprawozdań w organie nadzoru

- Podręczniki i procedury
- Systemy wczesnego ostrzegania
- Scenariusze i testy stresu
- Modele dynamiczne

Nadzorcza ocena banku

Najbardziej popularny model oceny nadzorczej banków bazuje na amerykańskim *Uniform Financial Institutions Rating System*, którego zakres analizy nosi akronim CAMELS:

- C (*capital adequacy*) – adekwatność kapitałowa
- A (*assets quality*) – jakość aktywów
- M (*management*) – jakość kadry zarządzającej
- E (*earnings*) – zyskowność
- L (*liquidity*) – płynność
- S (*sensitivity to market risk*) – wrażliwość na ryzyko rynkowe

Nadzorcza ocena banku

Całościowy rating banku stanowi syntetyczną wartość częściowych ocen w ramach CAMELS. Ratingi częściowe oznaczają, że w danym obszarze pozycja banku jest:

- 1) silna
- 2) satysfakcjonująca
- 3) niesatysfakcjonująca
- 4) słaba
- 5) krytycznie zła

Nadzorcza ocena banku

Rating całościowy oznacza, że bank:

1. Jest pod każdym względem w dobrej sytuacji (ratingi częściowe na poziomie 1-2) – nie budzi zaniepokojenia władz nadzorczych
2. Jest fundamentalnie zdrowy, żaden rating częściowy nie jest niższy niż 3 – zasadniczo nie budzi obaw władz nadzorczych, oddziaływanie nadzoru ma nieformalny charakter i ograniczony zakres.
3. Niektóre wymiary działalności banku budzą niepokój nadzoru, jednak żaden rating częściowy nie jest niższy niż 4, a prawdopodobieństwo upadłości takiej instytucji jest znikome – interwencja nadzoru może wykraczać poza normalne działania, tzn. może okazać się konieczne zastosowanie formalnych lub nieformalnych środków przymusu
4. Jest w ogólnie złej kondycji i/lub dzieją się w nim niebezpieczne praktyki, jego upadłość jest możliwa, jeśli nie zostaną usunięte problemy, dlatego wymagana jest wzmożona kontrola przez władze nadzorcze, najczęściej połączona ze środkami przymusu
5. Jest w skrajnie złej kondycji i/lub dzieją się w nim naganne praktyki, jego upadłość jest bardzo prawdopodobna – dla ratowania banku konieczna jest niezwłoczna zewnętrzna pomoc finansowa lub inna forma wsparcia, niezbędna jest także ciągła kontrola nadzorcza

Nadzorcza ocena banku w Polsce

Urząd Komisji Nadzoru Finansowego,
*Metodyka Badania I Oceny Nadzorczej Banków
Komercyjnych, Zrzeszających Oraz Spółdzielczych
(Metodyka BION)*

Kontrola a nadzór

	kontrola	nadzór
cel	ustalenie rozmiaru i przyczyn rozbieżności między stanem faktycznym a normatywnym	zapobieżenie i usunięcie nieprawidłowości
zakres zadań	stwierdzenie i ocena rozbieżności	stwierdzenie, ocena rozbieżności oraz prawo ingerowania w celu usunięcia nieprawidłowości
zakres odpowiedzialności	brak	współodpowiedzialność (gdy nie wykrył istniejących nieprawidłowości)

Działalność restrykcyjna nadzoru

„Bankowcy muszą mieć świadomość, że jeśli nadzór uzna, że nie dają gwarancji efektywnego zarządzania podmiotem licencjonowanym, to im na szereg lat zamknie prawo do wykonywania zawodu w jakimkolwiek podmiocie regulowanym na rynku finansowym w całym obszarze unijnym.”

Wojciech Kwaśniak (3 I 2013)

Źródło: Paweł Czuryło, Monika Krześniak, Banki muszą się mieć na baczności – wywiad z Wojciechem Kwaśniakiem 03-01-2013, ostatnia aktualizacja 03-01-2013 05:24 <http://www.ekonomia24.pl/arttykul/706164,965848-Wywiad-z-Wojciechem-Kwasniakiem--wiceprzewodniczacy-KNF.html>

Postępowanie z podmiotami zagrożonymi

- Plany naprawcze
- Zarząd komisaryczny
- Likwidacja
- Przenoszenie portfeli

Bank centralny – uwaga na początek

Bank centralny **nie jest instytucją komercyjną**

Europejski System Banków Centralnych – organizacja

EBC i ESBC – podstawa prawna

- ***Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej*** (w latach 1958 - 1992 nosił nazwę *Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą*; w 1992 roku tzw. *Traktat z Maastricht* zmienił jego nazwę na *Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską*; obecną nazwę nadał mu tzw. *Traktat lizboński*
 - i dołączony do niego w 1992 roku ***Protokół nr 18 w sprawie statutu Europejskiego Systemu Banków Centralnych i Europejskiego Banku Centralnego***
- Wybrana chronologia
 - Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą (tzw. Traktat Rzymski) – podpisany 25 marca 1957 r. (wszedł w życie 1 stycznia 1958 r.) - Dz.U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/2;
 - Traktat o Unii Europejskiej (tzw. Traktat z Maastricht) – podpisany 7 lutego 1992 r. (wszedł w życie 1 listopada 1993 r.) - Dz.U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/30;
 - Traktat z Lizbony zmieniający Traktat o Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską (tzw. Traktat lizboński) – podpisany 13 grudnia 2007 roku (wszedł w życie 1 grudnia 2009)

Europejski System Banków Centralnych (ESBC)

- Europejski System Banków Centralnych składa się z:
- Europejskiego Banku Centralnego (EBC)
- banków centralnych wszystkich państw członkowskich UE, tj.:
 - państw członkowskich, które wprowadziły euro
 - państw członkowskich, które nie wprowadziły euro:
 - objętych tzw. derogacją protokolarną (trwałą), dotyczącą tych państw członkowskich, które przystępując do Unii Europejskiej na poziomie traktatowym otrzymały specjalny status (tj. wyłączenie z obowiązku wprowadzenia euro): Dania (na mocy protokołu nr 26) i Wielka Brytania (na mocy protokołu nr 25)
 - objętych derogacją traktatową (tymczasową), tzn. państw, które przygotowują się do wprowadzenia euro, ale jeszcze tego nie zrobiły (Szwecja i tzw. nowe państwa członkowskie, które jeszcze nie wprowadziły euro), gdyż nie spełniają kryteriów konwergencji określonych w art. 140 Traktatu

EUROPEJSKI SYSTEM BANKÓW CENTRALNYCH

ORGANIZACJA

€ Europejski Bank Centralny

1 Nationale Bank van België /
Banque Nationale de Belgique

2 Българска народна банка
(Narodowy bank bułgarski)

3 Česká národní banka

4 Danmarks Nationalbank

5 Deutsche Bundesbank

6 Eesti Pank

7 Banc Ceannais na hÉireann /
Central Bank of Ireland

8 Bank of Greece

9 Banco de España

10 Banque de France

11 Hrvatska narodna banka

12 Banca d'Italia

13 Central Bank of Cyprus

14 Latvijas Banka

15 Lietuvos bankas

16 Banque centrale du
Luxembourg

17 Magyar Nemzeti Bank

18 Bank Ċentrali ta' Malta /
Central Bank of Malta

19 De Nederlandsche Bank

20 Oesterreichische
Nationalbank

21 Narodowy Bank Polski

22 Banco de Portugal

23 Banca Națională a României

24 Banka Slovenije

25 Národná banka Slovenska

26 Suomen Pankki –
Finlands Bank

27 Sveriges riksbank

28 Bank of England

Dlaczego system, a nie jeden bank centralny

„Funkcjonowanie Eurosystemu opiera się na istniejących rozwiązaniach instytucjonalnych, infrastrukturze, doświadczeniu i znacznych możliwościach operacyjnych krajowych banków centralnych. Wiele banków centralnych wykonuje przy tym dodatkowe zadania, niezwiązane z funkcjami Eurosystemu.

Z uwagi na duży zasięg terytorialny strefy euro oraz budowane przez lata relacje krajowych społeczności bankowych z ich bankami centralnymi uznano za właściwe zapewnienie instytucjom kredytowym bezpośredniego dostępu do bankowości centralnej w każdym państwie członkowskim.

Wobec mnogości narodów, języków i kultur w strefie euro to krajowe banki centralne (a nie jeden podmiot ponadnarodowy) są najlepiej przygotowane, by służyć jako łącznik pomiędzy obywatelami a Eurosystemem.”

Eurosystem

**to „bank centralny” tj. władza monetarna
Unii Gospodarczej i Walutowej**

Eurosystem składa się z:

- EBC
- krajowych banków centralnych tych państw, które przyjęły euro

THE EUROSISTEM

ORGANISATION

€ European Central Bank

- 1 Nationale Bank van België/
Banque Nationale de Belgique
- 2 Deutsche Bundesbank
- 3 Eesti Pank
- 4 Central Bank of Ireland
- 5 Bank of Greece
- 6 Banco de España
- 7 Banque de France
- 8 Banca d'Italia
- 9 Central Bank of Cyprus
- 10 Latvijas Banka
- 11 Banque centrale du Luxembourg
- 12 Central Bank of Malta
- 13 De Nederlandsche Bank
- 14 Oesterreichische Nationalbank
- 15 Banco de Portugal
- 16 Banka Slovenije
- 17 Národná banka Slovenska
- 18 Suomen Pankki – Finlands Bank
- 19 Lietuvos bankas

Wytyczanie i prowadzenie
polityki pieniężnej

Prowadzenie
operacji walutowych

Działanie na rzecz
sprawnego funkcjonowania
systemów płatniczych

Zarządzanie oficjalnymi
rezerwami walutowymi
uczestniczących państw członkowskich UE

Funkcje doradcze

Gromadzenie i opracowywanie
statystyk

Emisja banknotów

Udział w nadzorze
ostrożnościowym i utrzymaniu
stabilności finansowej

Współpraca
międzynarodowa

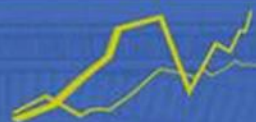

Współpraca

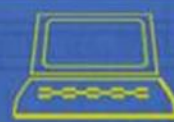
Sprawozdania

Ryzyko
finansowe

Funkcje
doradcze

Centrum operacyjne
systemów ESBC

Rezerwy
zagraniczne EBC

Sprawozdawczość

Instytucje
wspólnotowe

Systemy
informatyczne

Współpraca
międzynarodowa
i europejska

Monitorowanie

Władze
krajowe

Wytyczne dla
krajowych banków
centralnych

EBC – organy decyzyjne

- Rada Prezesów (*Governing Council*)
- Zarząd (*Executive Board*)
- Rada Ogólna (*General Council*)

Rada Prezesów EBC – sposób podejmowania decyzji

- zwykła większość głosów członków **uprawnionych do głosowania**, w przypadku równej liczby głosów rozstrzyga głos Prezesa EBC
- decyzje w sprawach finansowych – głosy są wazone udziałem poszczególnych krajowych banków centralnych w subskrybowanym przez te krajowe banki centralne (czyli KBC Eurosystemu) kapitale EBC.
 - zwykła większość wazonych głosów – w decyzjach dotyczących: objęcia udziałów w kapitale EBC, zmiany klucza subskrypcji kapitału EBC, przekazania rezerw walutowych do EBC, podziału dochodu pieniężnego krajowych banków centralnych, podziału wyniku finansowego EBC
 - w przypadku niektórych decyzji (np. podwyższenia kapitału EBC, odstąpienia od zasad podziału dochodu pieniężnego) wymagana jest większość dwóch trzecich głosów oraz obecność co najmniej połowy udziałowców

Rada Prezesów EBC – sposób podejmowania decyzji

Uprawnieni do głosowania (21 głosów):

- stałe uprawnienie – członkowie Zarządu EBC (razem 6 głosów, w tym głos Prezesa EBC)
- uprawnienie rotacyjne – prezesi KBC strefy euro (tak, aby każdorazowo mieli 15 głosów, bez względu na to ile krajów i kiedy przyjmą wspólną walutę)

Klucz subskrypcji kapitału EBC

Klucz subskrypcji jest konstruowany i aktualizowany (co 5 lat lub po przyłączeniu nowych państw do UE) przy uwzględnieniu (w równych częściach) udziału danego państwa członkowskiego w:

- ogólnej liczbie ludności
- produktu wewnętrznego brutto Unii

Klucz subskrypcji kapitału EBC

- określa wysokość udziałów banków centralnych UE w kapitale EBC
- stanowi poziom odniesienia przy ustalaniu następujących praw i obowiązków finansowych poszczególnych krajowych banków centralnych strefy euro (po skorygowaniu o wysokość udziałów banków centralnych państw nienależących do obszaru euro):
 - udziału w rezerwowych aktywach walutowych EBC;
 - podziału między krajowe banki centralne banknotów euro w obiegu oraz podziału dochodu pieniężnego;
 - podziału wyniku finansowego EBC;
 - przypisania wag do głosów w Radzie Prezesów przy podejmowaniu decyzji w określonych sprawach finansowych.

Kapitał EBC

Kapitał EBC wynosi 10 825 007 069,61* euro, z czego:

- Na KBC strefy euro** przypada 70,3915 % tj. 7 619 884 851,40 euro – i to zostało już wpłacone
- Na KBC pozostałych krajów przypada 29,6085 %, jednak nie muszą one wpłacać całości kwoty subskrypcji, ale jej niewielką część (3,75 %, tj. 120 192 083,17 euro) na pokrycie części kosztów operacyjnych poniesionych przez EBC z tytułu ich uczestnictwa w ESBC

* Od 29 grudnia 2010 roku podwyższono kapitał EBC o 5 mld euro (jest on wpłacany w trzech ratach na koniec 2010, 2011, 2012)

** stan na 1 stycznia 2015 roku

Wkład krajowych banków centralnych do kapitału EBC

Nazwa krajowego banku centralnego	Klucz kapitałowy (w %)
Nationale Bank van België / Banque Nationale de Belgique (Belgia)	2,4778
Deutsche Bundesbank (Niemcy)	17,9973
Eesti Pank (Estonia)	0,1928
Banc Ceannais na hÉireann / Central Bank of Ireland (Irlandia)	1,1607
Bank of Greece (Grecja)	2,0332
Banco de España (Hiszpania)	8,8409
Banque de France (Francja)	14,1792
Banca d'Italia (Włochy)	12,3108
Central Bank of Cyprus (Cypr)	0,1513
Latvijas Banka (Łotwa)	0,2821
Lietuvos bankas (Litwa)	0,4132
Banque centrale du Luxembourg (Luksemburg)	0,2030
Bank Ċentrali ta' Malta / Central Bank of Malta (Malta)	0,0648
De Nederlandsche Bank (Holandia)	4,0035
Oesterreichische Nationalbank (Austria)	1,9631
Banco de Portugal (Portugalia)	1,7434
Banka Slovenije (Słowenia)	0,3455
Národná banka Slovenska (Słowacja)	0,7725
Suomen Pankki – Finlands Bank (Finlandia)	1,2564
Razem ¹	70,3915

Nazwa krajowego banku centralnego	Klucz kapitałowy (w %)
Българска народна банка (Narodowy Bank Bułgarski) (Bułgaria)	0,8590
Česká národní banka (Czechy)	1,6075
Danmarks Nationalbank (Dania)	1,4873
Hrvatska narodna banka (Chorwacja)	0,6023
Magyar Nemzeti Bank (Węgry)	1,3798
Narodowy Bank Polski (Polska)	5,1230
Banca Națională a României (Rumunia)	2,6024
Sveriges riksbank (Szwecja)	2,2729
Bank of England (Wielka Brytania)	13,6743
Razem ¹	29,6085

EBC – organy decyzyjne

Zarząd – w jego skład wchodzi:

- prezes EBC
- wiceprezes EBC
- czterech innych członków

EBC – organy decyzyjne

Osoby wchodzące w skład zarządu mianowane są:

- spośród obywateli państw strefy euro,
- spośród osób o uznanym autorytecie i doświadczeniu zawodowym w dziedzinie pieniądza lub bankowości,
- za wspólnym porozumieniem szefów państw lub rządów państw członkowskich strefy euro na zalecenie Rady UE i po konsultacji z Parlamentem Europejskim oraz z Radą Prezesów EBC,
- na osiem lat (bez możliwości odnowienia mandatu)

Prezes EBC

Christine Lagarde

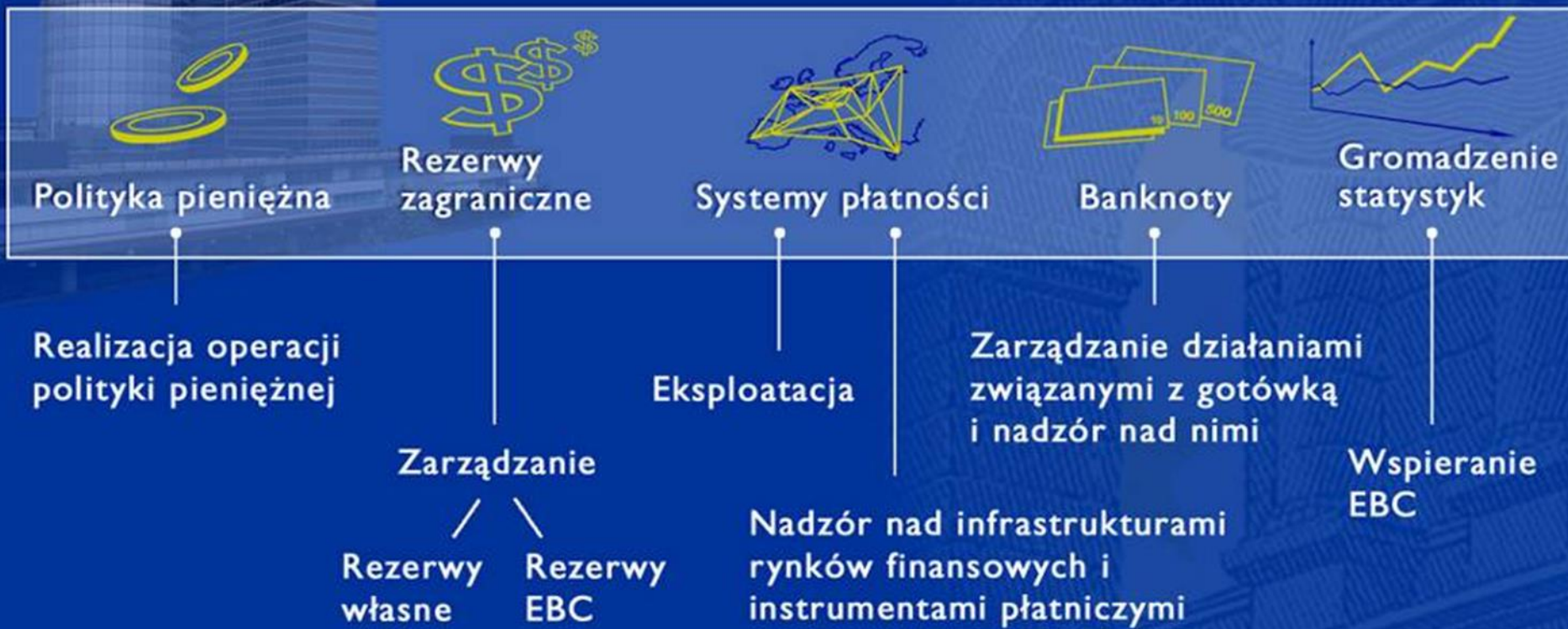
EBC – organy decyzyjne

Rada Ogólna – organ decyzyjny, działający do czasu, aż wszystkie państwa członkowskie nie przyjmą wspólnej waluty. W jej skład wchodzi:

- prezes EBC
- wiceprezes EBC
- prezesi wszystkich KBC należących do ESBC

Art. 12 ust. 1 Statutu ESBC: „W zakresie uznanym za możliwy i odpowiedni [...] EBC ma prawo zwracać się do krajowych banków centralnych w celu przeprowadzenia operacji stanowiących część zadań ESBC” (Eurosystemu)

Narodowy Bank Polski – umocowanie prawne i struktura organizacyjna

Prawne umocowanie NBP

Narodowy Bank Polski jest **konstytucyjnym organem władzy publicznej** oraz **bankiem centralnym** Rzeczypospolitej Polskiej, który regulują:

1. *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej* z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zmianami)
2. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. *o Narodowym Banku Polskim* (tekst jednolity Dz. U. z 2005 r. Nr. 1, poz. 2 ze zmianami)

Wybrane inne akty prawne odnoszące się do NBP

- 1) Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. *Prawo bankowe* (tekst jednolity Dz.U. 2016 poz. 1988),
- 2) Ustawa z dnia 27 lipca 2002 r. *Prawo dewizowe* (Dz. U. Nr 141, poz. 1178 ze zmianami)
- 3) Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 r. *o ochronie osób i mienia* (tekst jednolity Dz. U. z 2005 r. Nr. 145, poz. 1221 ze zmianami)

Struktura organizacyjna NBP

- Organy NBP:
 - Prezes NBP
 - Rada Polityki Pieniężnej
 - Zarząd NBP
- Rada Naukowa NBP
- Jednostki organizacyjne NBP
 - Centrala NBP
 - 16 oddziałów okręgowych (zlokalizowane we wszystkich miastach wojewódzkich), w tym oddziały w Warszawie i Krakowie (ul. Basztowa 20)
 - Zakład Usług Gospodarczych

Prezes NBP

- Jest powoływany przez Sejm na wniosek Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na 6-letnią kadencję.
- Ta sama osoba nie może być Prezesem NBP dłużej niż dwie kadencje.

Prezes NBP

Jest odpowiedzialny za organizację i funkcjonowanie Narodowego Banku Polskiego, w szczególności:

- jest przełożonym wszystkich pracowników NBP,
- przewodniczy Radzie Polityki Pieniężnej, Zarządowi NBP, reprezentuje NBP na zewnątrz.
- reprezentuje interesy Rzeczypospolitej Polskiej w międzynarodowych instytucjach bankowych oraz, o ile Rada Ministrów nie postanowi inaczej, w międzynarodowych instytucjach finansowych.

Prezes NBP

Adam Glapiński

Rada Polityki Pieniężnej – skład

- Przewodniczący Rady, którym jest Prezes NBP oraz
- 9 członków, powołanych na 6 lat w równej liczbie przez Prezydenta RP, Sejm i Senat (tylko na jedną kadencję)

Rada Polityki Pieniężnej – wybrane zadania

- ustala corocznie założenia polityki pieniężnej
- składa Sejmowi sprawozdanie z wykonania założeń polityki pieniężnej
- ustala zasady funkcjonowania i stopy instrumentów polityki pieniężnej
- określa górne granice zobowiązań wynikających z zaciągania przez NBP pożyczek i kredytów w zagranicznych instytucjach bankowych i finansowych,
- zatwierdza plan finansowy NBP oraz sprawozdanie z działalności NBP

Rada Polityki Pieniężnej – członkowie

powołani przez Prezydenta RP:

Łukasz Hardt
Jerzy Osiatyński
Kamil Zubelewicz

powołani przez Sejm:

Grażyna Ancyparowicz
Eryk Łon
Jerzy Żyżyński

powołani przez Senat:

Eugeniusz Gatnar
Jerzy Kropiwnicki
Rafał Sura

Zarząd NBP – skład

- Prezes NBP - jako przewodniczący oraz
- 6-8 członków zarządu, w tym
 - 2 Wiceprezesów NBP

Zarząd NBP – wybrane zadania

kieruje działalnością NBP (tzn. realizuje uchwały RPP oraz podejmuje uchwały w sprawach nie zastrzeżonych w ustawie do wyłącznej kompetencji Prezesa lub RPP), w szczególności:

- określa zasady organizacji i podziału zadań NBP
- realizuje zadania z zakresu polityki kursowej
- nadzoruje operacje otwartego rynku,
- ocenia funkcjonowanie: systemu bankowego, obiegu pieniężnego i rozliczeń pieniężnych oraz obrotu dewizowego
- uchwała: plan działalności i plan finansowy NBP, roczne sprawozdanie z działalności NBP
- sporządza bilans NBP oraz rachunek zysków i strat

Rada Naukowa NBP

- To gremium opiniodawcze i doradcze działające przy Zarządzie NBP.
- Główne zadania, to m.in.:
 - opiniowanie Planu badań naukowych NBP oraz ocena jego realizacji
 - przygotowywanie na potrzeby Zarządu NBP oraz Prezesa NBP ekspertyz, analiz, ocen i opinii dotyczących zadań NBP
 - rekomendowanie tematów badań naukowych, w zakresie których ufundowane zostaną stypendia Prezesa NBP oraz ocena wpływających wniosków o objęcie programem stypendialnym

Struktura organizacyjna NBP – centrala

- Biuro ds. Integracji ze Strefą Euro
- Gabinet Prezesa
- 16 departamentów, w tym m.in.:
 - Departament Komunikacji Społecznej
 - Departament Zarządzania Ryzykiem Finansowym
 - Departament Zagraniczny
 - Departament Systemu Finansowego
 - Departament Operacji Krajowych
 - Departament Operacyjno-Rachunkowy
 - Departament Systemu Płatniczego
 - Departament Emisyjno-Skarbcowy
 - Departament Statystyki
 - Departament Operacji Zagranicznych
- Instytut Ekonomiczny
- 2 zespoły (ds. Ryzyka Operacyjnego i ds. Zarządzania Strategicznego)

Oddziały okręgowe NBP – zadania

- analizowanie i prognozowanie kształtowania się obiegu gotówkowego oraz planowanie i zaopatrywanie jednostek bankowych w krajowe i zagraniczne znaki pieniężne
- obsługa rachunków bankowych budżetu państwa i państwowych funduszy celowych
- skup złotych monet i sztabek
- sprzedaż monet kolekcjonerskich
- uczestniczenie w refinansowaniu banków krajowych

Oddziały okręgowe NBP – zadania

- rozpatrywanie wniosków w sprawach indywidualnych zezwoleń dewizowych
- przyjmowanie wniosków o wpis do rejestru działalności kantorowej
- wykonywanie kontroli przewidzianych *ustawą Prawo dewizowe* oraz *ustawą o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł* oraz *przeciwdziałaniu finansowaniu terroryzmu*
- opracowywanie sprawozdawczości do bilansu płatniczego państwa oraz międzynarodowej pozycji inwestycyjnej
- dokonywanie analiz i ocen ogólnej sytuacji gospodarczej i finansowej na terenie objętym działalnością oddziału okręgowego

Oddziały okręgowe NBP – zadania

Oddział Okręgowy w Warszawie dodatkowo:

- obsługuje papiery wartościowe emitowane przez Skarb Państwa i NBP,
- prowadzi centralny rachunek bieżący budżetu państwa
- obsługuje rachunki składowe Centrali Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Bankowego Funduszu Gwarancyjnego i Krajowej Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej

Bank centralny a władze państwowe

Przykład NBP

Gdzie jest miejsce banku centralnego?

- Czy należy do sektora publicznego – zadania makroekonomiczne?
- Czy ma wobec tego podlegać rządowi, parlamentowi, narodowi?
- Czy może sektor prywatny – ale nie zysk jest kryterium decydującym

Niezależność banku centralnego

- **instytucjonalna** – usytuowanie banku centralnego w gospodarce (jako samodzielnego podmiotu) i określenie relacji między nim a innymi organami władzy państwowej
- **funkcyjna** – w zakresie uprawnień i zdolności do wykonywania powierzonych funkcji
- **personalna** – związana ze sposobem powoływania organów banku centralnego
- **finansowa** – dotycząca określenia trwałych zasad tworzenia i podziału funduszy banku centralnego oraz obejmująca zakaz bezpośredniego finansowania deficytu budżetowego oraz budżetowego finansowania strat banku centralnego

NBP a władze państwowe

Zgodnie z ustawą o Narodowym Banku Polskim bank centralny **współdziała** z właściwymi organami państwa w kształtowaniu i realizacji polityki gospodarczej państwa, dążąc przy tym do zapewnienia należytej realizacji założeń polityki pieniężnej, tj.:

- 1) przekazuje organom państwa założenia polityki pieniężnej oraz informacje dotyczące realizacji polityki pieniężnej i sytuacji w systemie bankowym;
- 2) współdziała z Ministrem Finansów w opracowaniu planów finansowych państwa;
- 3) opiniuje projekty aktów normatywnych z zakresu polityki gospodarczej;
- 4) opiniuje projekty aktów normatywnych dotyczących działalności banków i mających znaczenie dla systemu bankowego
- 5) realizuje politykę walutową ustaloną przez Radę Ministrów w porozumieniu z Radą Polityki Pieniężnej.

Prawa i obowiązki NBP

- Prezes NBP może uczestniczyć w posiedzeniach Sejmu
- Prezes NBP i inni przedstawiciele organów NBP są obowiązani do przedstawienia informacji i udzielenia wyjaśnień dotyczących polityki pieniężnej i działalności NBP przed Sejmem i Senatem oraz ich komisjami
- Prezes NBP w imieniu Rady Polityki Pieniężnej:
 - przedstawia Sejmowi i Radzie Ministrów:
 - kwartalne informacje o bilansie płatniczym
 - roczne zestawienie międzynarodowej pozycji inwestycyjnej
 - przekazuje Radzie Ministrów i Ministrowi Finansów projekty założeń polityki pieniężnej, opinie w sprawie projektu ustawy budżetowej, prognozy bilansu płatniczego oraz ustalenia Rady
 - opracowuje okresowe informacje o wpłatach (wypłatach) z zysku

Obowiązki innych podmiotów wobec NBP

Naczelne organy państwowe, organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego, banki i inne osoby prawne, jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi oraz inni przedsiębiorcy:

- przekazują na żądanie NBP dane niezbędne do ustalania polityki pieniężnej i okresowych ocen sytuacji pieniężnej państwa,
- uczestniczący w obrotach z zagranicą - przekazują NBP dane niezbędne do sporządzenia bilansu płatniczego oraz międzynarodowej pozycji inwestycyjnej,
- podmioty uczestniczące w rozliczeniach pieniężnych i rozrachunkach międzybankowych przekazują, na żądanie NBP, dane niezbędne do dokonywania ocen funkcjonowania rozliczeń pieniężnych i rozrachunków międzybankowych,
- banki przekazują ponadto na żądanie NBP dane niezbędne do oceny ich sytuacji finansowej i ryzyka sektora bankowego.

Sieć Bezpieczeństwa Finansowego

Bank centralny

Bank centralny a nadzór finansowy

- bank centralny odpowiedzialny tylko za nadzór bankowy
- bank centralny odpowiedzialny za nadzór finansowy
- bank centralny niezaangażowany w nadzór finansowy

Argumenty za włączeniem nadzoru do banku centralnego

- unikanie problemu koordynacji – bank centralny jest emitentem prawnego środka płatniczego, niezbędnego do interwencji w sytuacji kryzysowej
- synergia informacyjna między podstawową działalnością banku centralnego a zadaniami nadzorczymi – bank centralny zbiera informacje m.in. na potrzeby prowadzenia polityki pieniężnej
- skoncentrowanie na ryzyku systemowym – bank centralny jest odpowiedzialny za stabilność systemu finansowego, czyli za zarządzanie ryzykiem systemowym, funkcja nadzorcza jest spójna z tym celem
- niezależność i doświadczenie banku centralnego

Argumenty przeciw włączeniu nadzoru do banku centralnego

- potencjalny konflikt interesów między działalnością nadzorczą a polityką pieniężną
- ryzyko nadużycia (*moral hazard*)
- powstawanie konglomeratów finansowych oraz zacieranie się podziałów między produktami i instytucjami finansowymi
- potrzeba unikania nadmiernej koncentracji władzy przez bank centralny

Bank centralny a nadzór bankowy – rozwiązania instytucjonalne – stan na 2008

- bank centralny – np. Holandia: De Nederlandsche Bank
- instytucja powiązana z bankiem centralnym – np. Belgia: Commission bancaire, financière et des assurances – członkowie zarządu banku centralnego Belgii są w zarządzie komisji, ponadto bank i komisja współpracują w ramach Rady Nadzorczej Komisji Nadzoru Finansowego (Financial Services Authority Supervisory Board)
- bank centralny i inny podmiot – np. Włochy: Międzyministerialny komitet do spraw kredytów i oszczędności (Comitato interministeriale per il credito e il risparmio) wydaje wytyczne dotyczące nadzoru ostrożnościowego
- instytucja niezależna od banku centralnego – np. Austria: Komisja Rynku Finansowego (Financial Market Authority), Polska: Komisja Nadzoru Finansowego

Zmiany w UE w relacji bank centralny a nadzór wynikające z kryzysu finansowego 2008-9 roku

Powrót do banku centralnego

- nadzoru bankowego
- nadzoru bankowego i niebankowego

Obszary zaangażowania banku centralnego w ramach SBF w sytuacji, gdy nadzór ostrożnościowy pełni inny podmiot

- czuwanie nad stabilnością systemu finansowego – analiza makroostrożnościowa
- funkcja kredytodawcy ostatniej instancji
- nadzór systemowy nad systemem płatniczym

Stabilność systemu finansowego – przesłanki zaangażowania banku centralnego

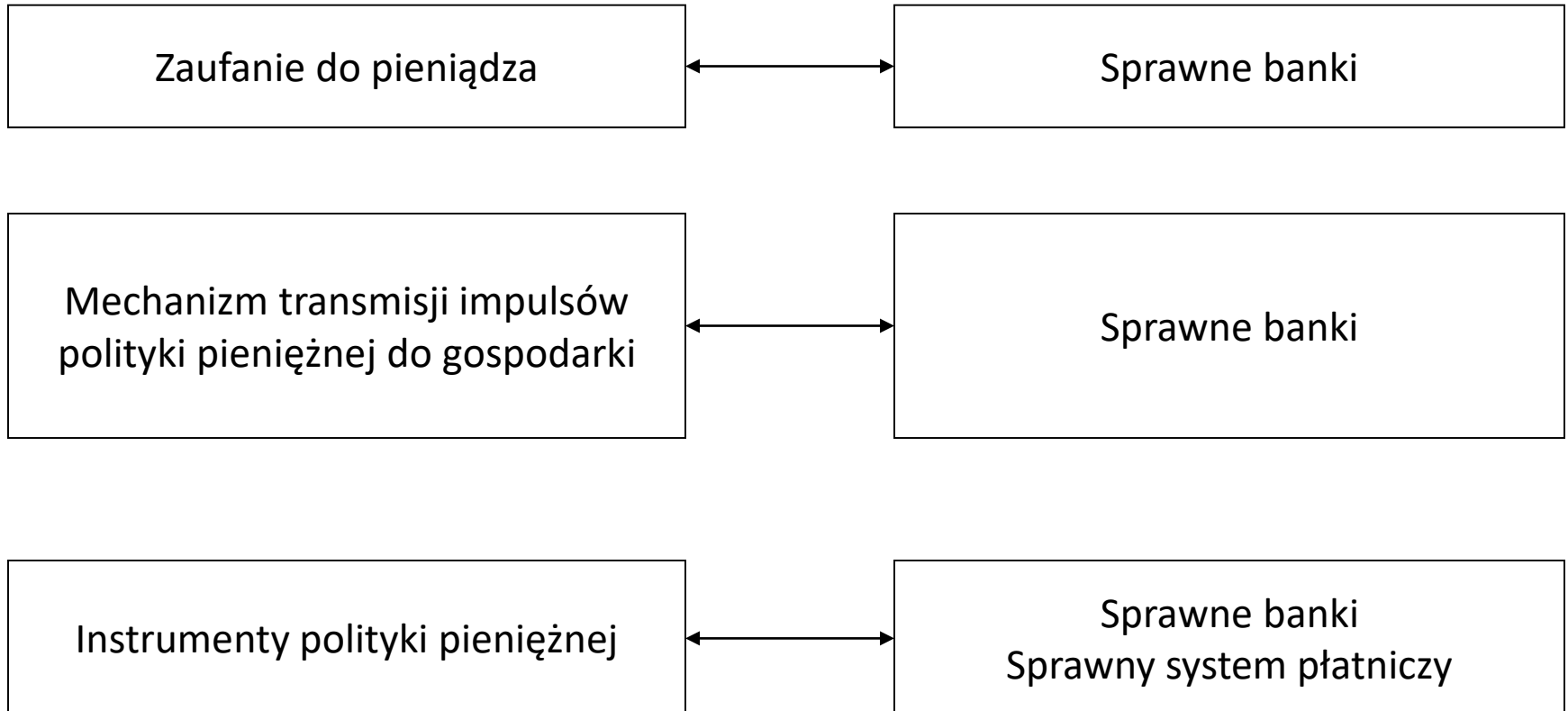
Troska banków centralnych o utrzymanie stabilności systemu finansowego wynika z:

- powierzenia im zadania kształtowania warunków niezbędnych do rozwoju systemu bankowego
- odpowiedzialności za organizację rozliczeń pieniężnych, których sprawne funkcjonowanie zależy także od stabilności współtworzących je instytucji finansowych
- związku stabilności systemu finansowego z efektywną transmisją impulsów pieniężnych i stabilnością cen

Stabilność cen a stabilność finansowa (O. Szczepańska)

Stabilność cen

Stabilność finansowa

Stabilność cen a stabilność finansowa – cele komplementarne czy konkurencyjne?

- ujęcie tradycyjne:
 - hipoteza A. Schwartz: niestabilność cen przyczyną kryzysów finansowych
 - stabilność cen sprzyja, ale nie gwarantuje stabilności finansowej (O. Issing)
 - może wystąpić konieczność poświęcenia krótkookresowego celu monetarnego na rzecz długookresowej stabilności finansowej i stabilności cen (C. Kent, P. Lowe)
- ujęcie tzw. *new environment*:
 - utrzymująca się długookresowo niska inflacja może przyczynić się do powstania baniek spekulacyjnych (A. Crockett, C. Borio)
 - długookresowa niska inflacja wraz ze wzrostem gospodarczym mogą spowodować irracjonalny entuzjazm (*irrational exuberance*), tzn. zbyt optymistyczne spojrzenie na przyszłość (efekt psychologiczny) i bańkę spekulacyjną (A. Greenspan)

Czy i jak bank centralny może reagować na tzw. inflację aktywów – ujęcie tradycyjne

- nie może, a nawet nie powinien (A. Schwartz, M. Friedman, B. Bernanke) – zasada *use the right tool for the job* – polityka pieniężna ma być nakierowana na cele makroekonomiczne, poza tym:
 - bąble cenowe są trudne do zidentyfikowania
 - „przekłucie” bąbla oznacza konieczność podniesienia stóp procentowych, a to może zaszkodzić gospodarce
 - nie wiadomo kiedy dokładnie interweniować oraz jakich instrumentów użyć
 - pęknięcie bąbla może przełożyć się negatywnie na słabe podmioty finansowe, stąd ważniejsze dla stabilności finansowej są instrumenty nadzorcze i funkcja KOI

Czy i jak bank centralny może reagować na tzw. inflację aktywów – ujęcie *new environment*

- w niektórych sytuacjach może, poprzez:
 - włączenie cen aktywów do indeksu cen będącego miarą celu polityki pieniężnej (*targeting asset prices*)
 - „przekłucie” bańki spekulacyjnej przez drastyczną podwyżkę stóp procentowych
 - działanie odwrotne do trendu (*leaning against the bubble*) – łagodzenie trendu przez podnoszenie stóp procentowych

Analiza makroostrożnościowa

Analiza makroostrożnościowa to narzędzie (metodologia) szacowania stabilności systemu finansowego jako całości

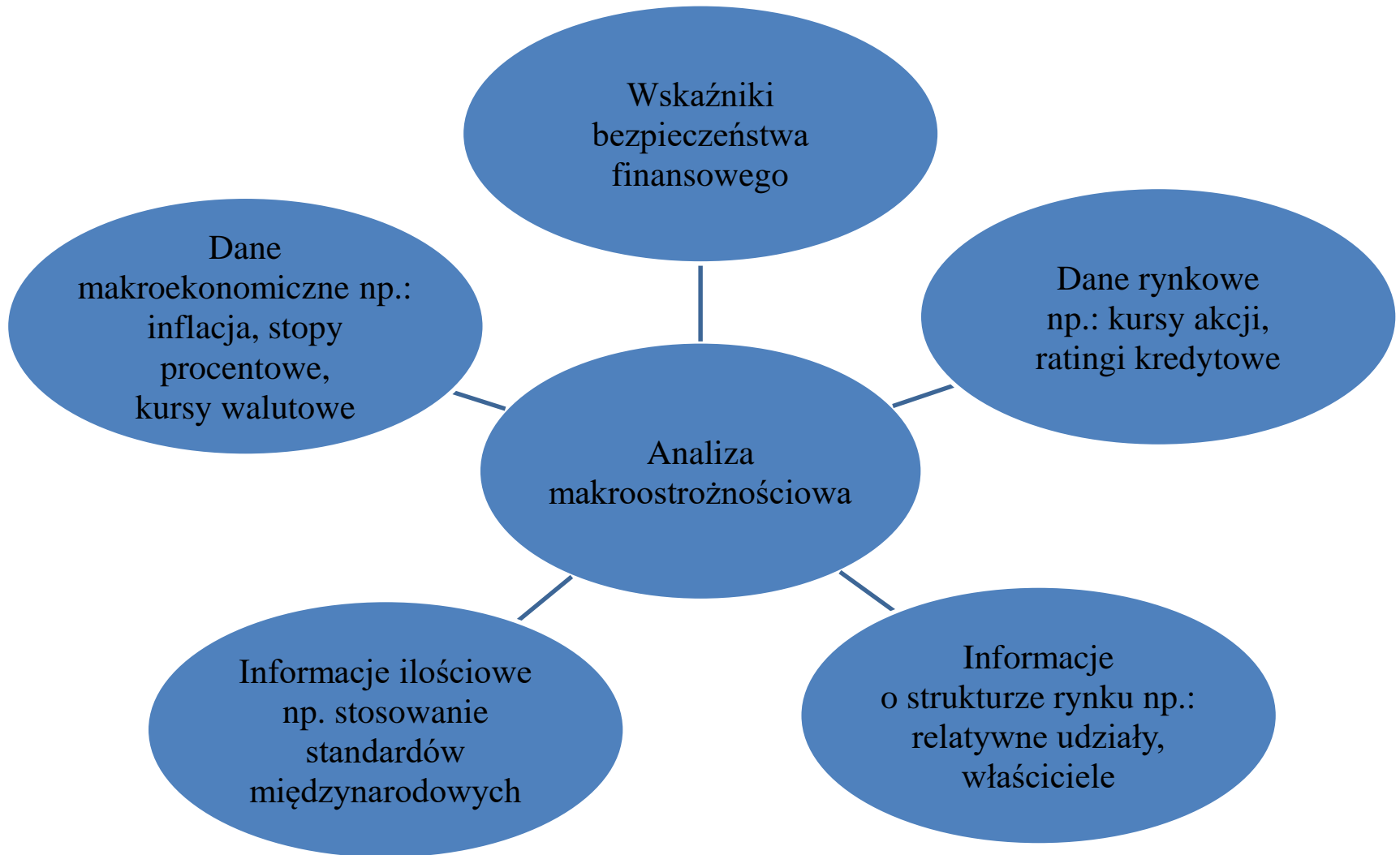
Podjęcie makroostrożnościowe a podjęcie mikroostrożnościowe

Charakterystyka	Metoda analizy	
	Makroostrożnościowa	Mikroostrożnościowa
Cel bezpośredni	ograniczenie zagrożenia dla całego systemu finansowego	ograniczenie zagrożenia dla pojedynczego podmiotu finansowego
Cel ostateczny	uniknięcie makroekonomicznych kosztów kryzysu	ochrona deponentów i inwestorów
Przyjęte do modelu źródło ryzyka	(częściowo) endogeniczne	egzogeniczne
Korelacje i wzajemne ekspozycje między instytucjami finansowymi	istotne	nieistotne

Podjęcie makroostrożnościowe a podjęcie mikroostrożnościowe – cd.

Charakterystyka	Metoda analizy	
	Makroostrożnościowa	Mikroostrożnościowa
Perspektywa oceny zagrożenia dla stabilności finansowej	podjęcie <i>top-down</i> ; p. widzenia całego systemu finansowego	podjęcie <i>bottom-up</i> ; p. widzenia pojedynczego podmiotu
Przedmiot analizy	zagregowane dane systemu finansowego	indywidualne dane pojedynczych podmiotów
Perspektywa czasowa analizy	<i>forward looking</i> – dynamiczna analiza prognostyczna	<i>backward looking</i> – statyczna analiza historyczna

Ramy analizy makroostrożnościowej

Metody analizy makroostrożnościowej

- analiza wskaźników niestabilności makro- i mikroekonomicznej
- analiza wskaźników odporności finansowej (wskaźników wczesnego ostrzegania)
- analizy scenariuszy i testy warunków skrajnych (*stress tests*)

Wybrane wskaźniki niestabilności dla skali makroekonomicznej

Wskaźniki makro	Wartości progowe
Inflacja	>5%
Deficyt budżetowy/PKB	>2%
Dług publiczny/PKB	>50%
Deficyt rachunku obrotów bieżących/PKB	>5%
Przepływy krótkoterminowe/ Deficyt rachunku obrotów bieżących	>50%
Napływ kapitału/PKB	>5%
Zadłużenie krótkoterminowe/ Rezerwy walutowe	>100%

Wybrane wskaźniki niestabilności dla skali mikroekonomicznej

Wskaźniki mikro	Wartości progowe lub tendencje
Zadłużenie sektora prywatnego/PKB	>100%
Realny wzrost zadłużenia sektora prywatnego	>20%
Opłacalność inwestycji	niższa od kosztów kredytów
Złe długi/Kredyty ogółem	>10%
Przeciętne pokrycie złych długów tworzonymi na nie rezerwami	malejące
Przeciętny wskaźnik adekwatności kapitałowej banków	<8%
Przeciętny wskaźnik zwrotu z aktywów instytucji finansowych	niski i malejący
Kapitalizacja giełdy (w % PKB)	gwałtowny wzrost

Ocena kraju przez Komisję Europejską w ramach *Alert Mechanism Report*

Tabela R.2.1 Klasyfikacja wskaźników ocen

Kategoria wskaźników	Nr	Nazwa	Sposób pomiaru	Próg
Wskaźniki nierównowagi zewnętrznej i konkurencyjności	1.	Saldo obrotów bieżących (CA)	% PKB	-4%; 6%
	2.	Międzynarodowa pozycja inwestycyjna netto (MPI)	% PKB	-35%
	3.	Zmiana realnego efektywnego kursu walutowego (REER)	Średnia z 3 lat	±5% (±11%)
	4.	Zmiana udziału w globalnym eksporcie	Zmiana w ciągu 5 lat	-6%
	5.	Zmiana nominalnych jednostkowych kosztów pracy (ULC)	Zmiana w ciągu 3 lat	9% (12%)
Wskaźniki nierównowagi wewnętrznej	6.	Zmiana indeksu cen nieruchomości mieszkaniowych skorygowanego o inflację	Zmiana roczna	6%
	7.	Roczna zmiana w przepływach kredytowych sektora prywatnego	% PKB	14%
	8.	Zadłużenie sektora prywatnego	% PKB	133%
	9.	Zadłużenie sektora rządowego	% PKB	60%
	10.	Zmiana zobowiązań sektora finansowego ogółem	Zmiana roczna	16,5%
	11.	Stopa bezrobocia	Średnia z 3 lat	10%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Komisji Europejskiej.

Uwaga: Liczba w nawiasie oznacza wartość progu dla krajów spoza strefy euro

Wskaźniki bezpieczeństwa finansowego (*Financial Soundness Indicators*)

- wskaźniki, które wskazują zagrożenie bezpieczeństwa poszczególnych instytucji finansowych
- strukturalne wskaźniki zagrożenia bezpieczeństwa finansowego
 - oparte na praktyce rynkowej (*a market-based approach*) – np. FIRST
 - oparte na estymacjach ekonometrycznych

Wskaźniki ryzyka i stabilności systemu finansowego
(*Financial Indicators on Risk and Stability: FIRST*,
R. G. Avesani, IMF 2005)

- Cel:
 - uchwycić profil ryzyka mający swoje odzwierciedlenie w zmienności stóp zwrotu portfela składającego się z akcji instytucji finansowych.
- Metoda:
 - poziom ryzyka takiego portfela jest wyceniany przez rynek w koszcie jego immunizacji, tzn. w cenach instrumentów finansowych wykorzystanych w strategiach zabezpieczających (założenie: wszystkie ważne informacje są w cenach)

Jak rynek szacuje ryzyko rynkowe i ryzyko kredytowe instytucji finansowych?

- ryzyko rynkowe – szacowanie wartości narażonej na ryzyko (VaR) portfela akcji instytucji finansowych
- ryzyko kredytowe – znajduje swój wyraz w
 - wycenie *Credit Default Swap* i *Credit Default Basket* (na rozwiniętych rynkach i dla największych instytucji finansowych)
 - polityce stóp procentowych i limitów kredytowych (zwł. na rynku międzybankowym)

Wskaźniki ryzyka i stabilności systemu finansowego
(Financial Indicators on Risk and Stability: FIRST,
R. G. Avesani, IMF 2005)

- Wskaźnik ryzyka rynkowego (*Market Risk Indicator*)
- Wskaźnik ryzyka kredytowego (*Credit Risk Indicator*)

Wskaźnik ryzyka rynkowego

Szacowanie wartości narażonej na ryzyko portfela akcji instytucji finansowych

$$\text{VaR} = \text{PV} \times \sigma \times k \times t^{1/2}$$

PV – wartość portfela

σ – dzienna zmienność wartości portfela

k – liczba odchyłeń standardowych poniżej średniej odpowiadające α kwantylowi wystandaryzowanego rozkładu normalnego

$t^{1/2}$ – okres dla którego szacowana jest strata

Wskaźnik ryzyka rynkowego a badanie stabilności systemu finansowego

- Z punktu widzenia stabilności całego systemu finansowego istotny jest stopień korelacji reakcji poszczególnych instytucji finansowych na szok – im wyższy, tym większe ryzyko systemowe
- Jak mierzyć?
 - Wyliczyć
 - VaR portfela jako sumę VaRów poszczególnych instytucji oraz
 - VaR portfela uwzględniający korelacje
 - Im mniejsza różnica tym bardziej skorelowane stopy zwrotu z poszczególnych akcji, a to oznacza większe ryzyko systemowe

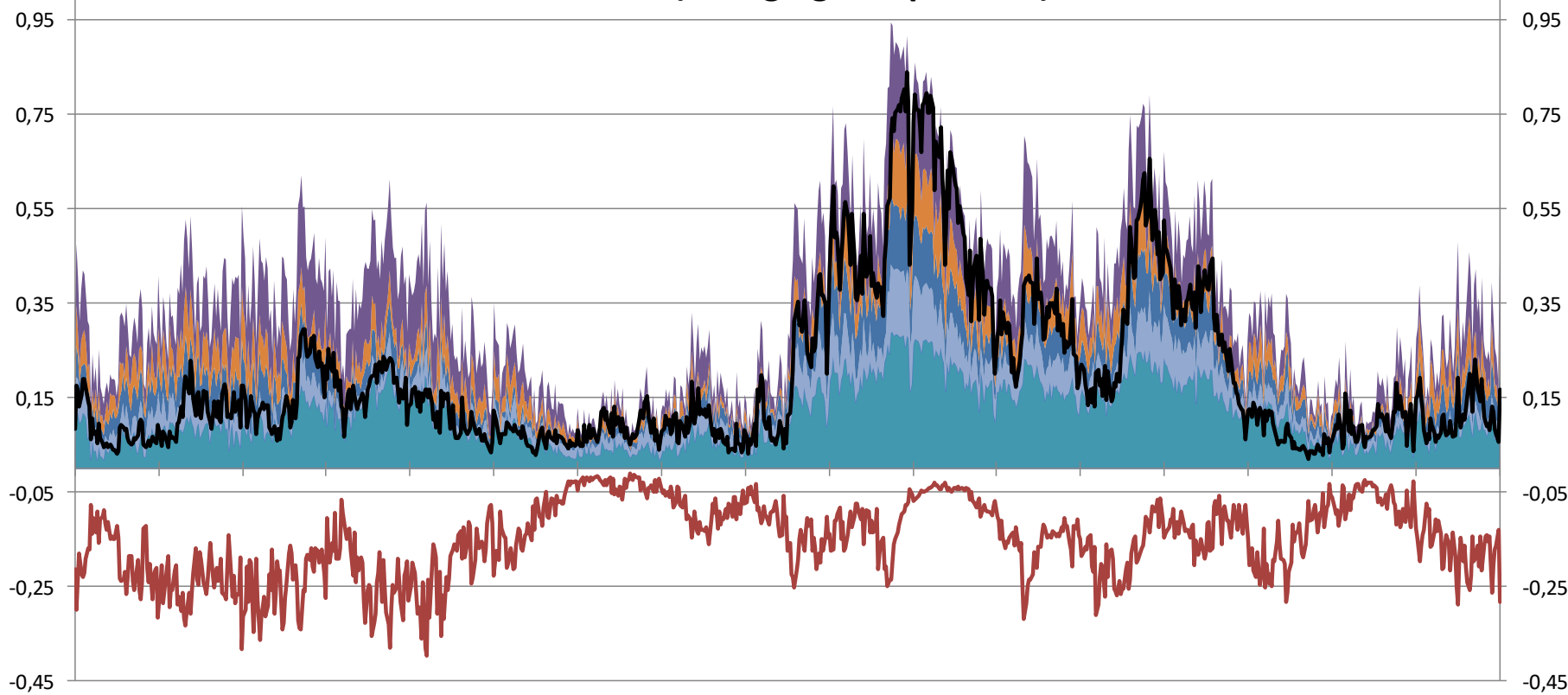
Wskaźnik ryzyka kredytowego

- Wyznaczenie prawdopodobieństwa upadłości opiera się na analizie cen (premi) płaconych w ramach tzw. n^{th} to default basket of CDSs

CDS i n^{th} to default basket of CDS

- CDS – nabywca otrzymuje wypłatę od sprzedawcy w przypadku, gdy podmiot, którego sytuacja jest przedmiotem swapa (podmiot trzeci) upadnie albo utraci odpowiedni rating
- n^{th} to default basket of CDSs – kontrakt na problemy n -tego w koszyku CDS-ów podmiotu – nabywca otrzymuje wypłatę w przypadku zmaterializowania się ryzyka kredytowego podmiotu n (np. pierwszego, drugiego lub n -tego), czyli np. CDB na trzeci podmiot jest zrealizowany, gdy w koszyku problemy mają trzy podmioty

Systemic Stress Composite Indicator, Index and Subindices; Euro area (changing composition)

Fin. Interm. Money Market Bond Market
Foreign Exchange Market Equity Market Cross-subindex correlation
Systemic Stress Composite Indicator, Index

EU (changing composition), Simultaneous default of two or more large banks, Probability

Sposoby prezentacji testów skrajnych warunków

- Podejście najgorszego scenariusza („*worst case*” approach)
- Podejście progowe („*threshold*” approach)

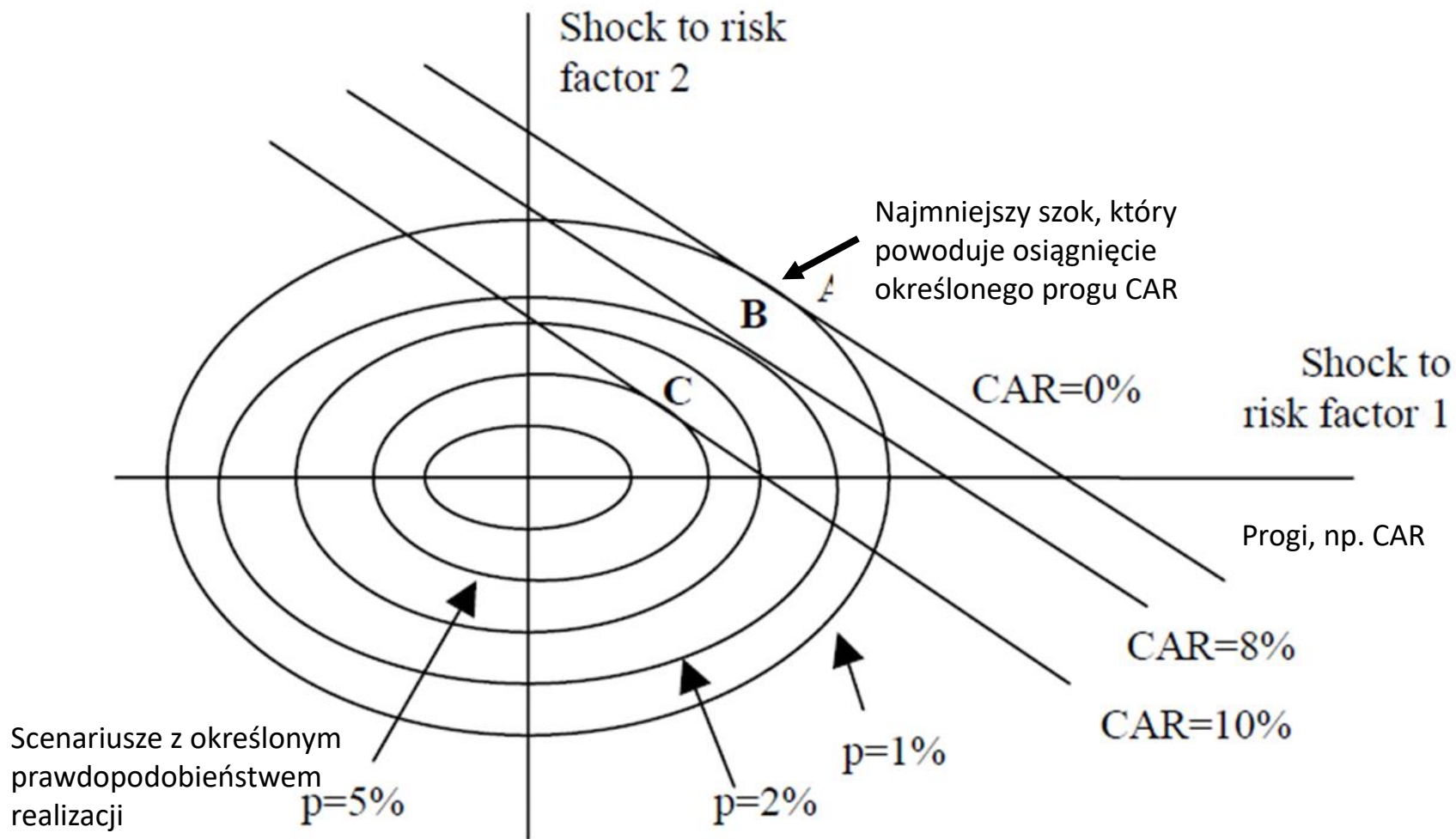
Podjęcie najgorszego scenariusza

- Analiza negatywnego scenariusza przy założeniu określonego minimalnego prawdopodobieństwa jego wystąpienia (np. 1%, 5%) i odpowiedź na pytanie: jaki będzie wpływ na sektor zrealizowania się takiego scenariusza,
- można analizować jedno lub więcej ryzyk (np. walutowe i stopy procentowej) – wtedy szukamy takiej kombinacji szoków, które charakteryzują się tym samym prawdopodobieństwem wystąpienia oraz powodują najgorsze konsekwencje dla sektora bankowego

Podejście progowe

- Pokazanie największego szoku, który nie powoduje większych konsekwencji niż zadane progiem (innymi słowy: najmniejszego szoku, który powoduje osiągnięcie progu), np. jaki wzrost „złych” kredytów spowoduje, że kapitały własne banków spadną do 0% lub 8%

Worst Case Approach vs. Threshold Approach

KOI – tradycyjne rozumienie

XIX wiek W. Bagehot i H. Thornton.^[1]:

mechanizm rynkowy może być zawodny w dostarczaniu płynności bankom komercyjnym, stąd rolą banku centralnego jest udostępnianie płynności w sytuacjach kryzysowych (*emergency liquidity assistance*) bankom, pod następującymi warunkami:

- utraciły płynność, ale nie przestały być wypłacalne
- na takie kwoty, na jakie dostarczą solidne zabezpieczenie pożyczek
- koszt pożyczki będzie dotkliwy (*penalty rate*)
- warunki pomocy winne być ogłoszona z wyprzedzeniem.

^[1] H. Thornton, *An Enquiry into the Nature and Effects of the Paper Credit of Great Britain*, Hatchard, London 1802; W. Bagehot, *Lombard Street: A Description of the Money Market*, H.S. King, London 1873.

- Debata: czy udzielać kredytów w ramach OOR, czy pojedynczym bankom

Problem z oceną wypłacalności

- Różne metody oceny wypłacalności
 - w sensie ekonomicznym i w sensie regulacyjnym
 - w ujęciu statycznym (dany okres sprawozdawczy)
i w ujęciu dynamicznym (zdolność generowania zysków w przeszłości)
- czy, jeżeli bank przedstawi odpowiednie zabezpieczenie, to znaczy, że jest wypłacalny?
- w systemie, w którym istnieje niezależny od banku centralnego nadzór ostrożnościowy – czy bank centralny powinien polegać na ocenie nadzoru, czy własnej?

Bank jest

- wypłacalny:
aktywa zbywalne > pasywa zbywalne
- płynny:
aktywa płynne > bieżące zobowiązania
- rentowny:
przychody > koszty uzyskania przychodów

KOI – rozumienie współczesne

„dyskrecjonalne dostarczanie płynności instytucjom finansowym (albo całemu rynkowi) przez bank centralny w reakcji na negatywny szok, którego skutkiem jest tak duży, że niemożliwy do zaspokojenia z innych źródeł, popyt na płynność.”^[1]

^[1] X. Freixas et al., *Lender of Last Resort: What have we learned since Bagehot?*, “Journal of Financial Services Research”, vol. 18 nr 1 z 2000 r., s. 64.

ten szok może być wywołany także poza systemem bankowym, stąd nastawienie KOI winno uwzględniać także sytuację np. na rynku finansowym – stąd KOI nie tylko winien brać aktywa finansowe jako zabezpieczenie, ale powinien je skupować

KOI – przesłanki podejmowania działań

- uchronienie **banku** przed upadłością, nie wynikającą z utraty wypłacalności, ale problemów z płynnością
- ochrona **klientów** banku,
- niedopuszczenie, aby kryzys płynności przekształcił się w kryzys wypłacalności a to spowodowało kryzys całego **sektora bankowego** (ryzyko systemowe),
- przeciwdziałanie negatywnym skutkom dla **gospodarki**

Płynność sektora bankowego z punktu widzenia banku centralnego

- Niedobór płynności:
 - **strukturalny** – stan, w którym bank centralny jest wierzycielem netto banków komercyjnych (w bilansie banku centralnego widać to po stronie pasywów jako brak własnych papierów wartościowych banku centralnego)
 - **operacyjny** – stan, w którym bank centralny jest wierzycielem netto sektora bankowego z tytułu operacji krótkookresowych (w bilansie banku centralnego widać to w aktywach jako krótkookresowe operacje otwartego rynku, a w pasywach – środki na rachunkach banków i długookresowe papiery wartościowe banku centralnego)
- Nadpłynność:
 - **strukturalna** - stan, w którym bank centralny jest na trwałe dłużnikiem netto banków komercyjnych z tytułu operacji krótko- i długookresowych (w bilansie banku centralnego widać to w pasywach jako wyemitowane własne krótko- i długoterminowe papiery wartościowe)
 - **operacyjna** – stan, w którym w warunkach strukturalnej nadpłynności bank centralny jest dłużnikiem netto banków komercyjnych z tytułu operacji krótkookresowych (w bilansie banku centralnego widać to w pasywach jako własne krótkoterminowe papiery wartościowe np. bony pieniężne lub krótkoterminowe lokaty banków komercyjnych w banku centralnym)

Działania banku centralnego w sytuacji kryzysu w sektorze bankowym

- Działania nieangażujące majątkowo banku centralnego:
 - decyzja o braku wsparcia
 - działania informacyjno-perswazyjne
 - komunikat o gotowości wsparcia pojedynczych instytucji i całego systemu
 - perswazja moralna, w tym działania jako tzw. *honest broker*

Działania banku centralnego w sytuacji kryzysu w sektorze bankowym

- Działania angażujące majątkowo bank centralny:
 - działanie jako KOI:
 - udostępnienie płynności pojedynczym bankom
 - udostępnienie płynności całemu systemowi bankowemu
 - działania w zakresie pomocy w dopasowaniu walutowej struktury aktywów i pasywów
 - udostępnienie linii swapowych między bankami centralnymi
 - udostępnienie linii swapowych bankom komercyjnym
 - złożenie depozytów walutowych w bankach komercyjnych
 - działania nakierowane na uchronienie banków przed upadłością
 - poszerzenie akceptowanych zabezpieczeń dla kredytów banku centralnego
 - nabycie od banków akcji przedsiębiorstw
 - powołanie instytucji zarządzającej złymi aktywami przejętymi z banków
 - zasilenie banków w kapitał
 - przejęcie kontroli nad bankiem i późniejsza jego sprzedaż

Działania informacyjno-perswazyjne banku centralnego w sytuacji kryzysu

- Nacisk moralny (*moral suasion*) – „użycie przez bank centralny (lub organ nadzoru) rozsądnej argumentacji, odwołanie się do dobrze rozumianego własnego interesu lub nacisku opinii publicznej celem zmiany oczekiwanych komercyjnych zachowań graczy”. (O. Szczepańska, 2008)
- Zalety:
 - nie wywołuje bezpośrednich kosztów finansowych dla banku centralnego
 - odwołuje się do rozwiązań rynkowych (*private sector solutions*)
 - likwiduje tzw. problem koordynacji

Ryzyko dla banku centralnego wynikające z pełnienia funkcji KOI

- ryzyko utraty reputacji
- ryzyko erozji kapitałów własnych

Nadzór systemowy a nadzór ostrożnościowy

	Nadzór systemowy	Nadzór ostrożnościowy
Podmiot nadzorujący	Bank centralny	Bank centralny lub inne władze nadzorcze
Podmiot nadzorowany	Systemy płatności, systemy rozrachunku papierów wartościowych, systemy autoryzacji i rozliczeń elektronicznych instrumentów płatniczych	Poszczególne instytucje (np. banki)
Przedmiot nadzorowania	Analizy pod kątem stabilności i efektywności funkcjonowania danego systemu, w tym jego znaczenia w systemie finansowym	Kontrola ostrożnego zarządzania i kontrola ryzyka w nadzorowanych instytucjach

Nadzór systemowy a nadzór ostrożnościowy

	Nadzór systemowy	Nadzór ostrożnościowy
Podstawa prawna	Regulacje prawne lub bez formalnych podstaw (odwołanie się do autorytetu banku centralnego)	Szczegółowe regulacje prawne
Sposób nadzorowania	Analizy i badania sposobu zaprojektowania i funkcjonowania poszczególnych systemów	Tzw. zza biurka i szczegółowe kontrole w nadzorowanych instytucjach
Cel	Zapewnienie sprawnego funkcjonowania nadzorowanych systemów, w tym redukcja ryzyka systemowego	Zapewnienie bezpieczeństwa środków pieniężnych zgromadzonych przez klientów i zgodności działania nadzorowanych instytucji z prawem

Rola nadzorcza banku centralnego w systemie płatniczym

Cele nadzoru nad systemami płatności:

- utrzymanie stabilności sektora finansowego poprzez zapewnienie efektywności i sprawności systemów płatności oraz ich zgodności z przepisami prawa (zapewnienie tzw. ciągłości działania infrastruktury systemu płatniczego),
- utrzymanie zaufania publicznego do systemów płatności, instrumentów płatniczych i waluty krajowej,
- zapewnienie i ochrona kanałów transmisji polityki pieniężnej.

Rola nadzorcza banku centralnego w systemie płatniczym

Formy sprawowania nadzoru:

- dokonywanie oceny zasad funkcjonowania systemów płatności,
- bieżąca współpraca z operatorami i uczestnikami systemów,
- zbieranie danych statystycznych i informacji,
- sprawowanie funkcji inicjatora działań na rzecz rozwoju bezpiecznych i efektywnych systemów płatności

Rola nadzorcza banku centralnego w systemie płatniczym

Kryteria oceny nadzorowanych systemów płatności:

- zgodność z przepisami prawa,
- bezpieczeństwo funkcjonowania systemu,
- sprawność funkcjonowania systemu

Działalność dewizowa banku centralnego

Przykład NBP

Obszary działalności dewizowej NBP

- **licencyjna** – prowadzenie rejestru działalności kantorowej
- **administracyjna** – wydawanie decyzji administracyjnych w sprawach dewizowych (decyzje te nie dotyczą podmiotów finansowych), np. indywidualnych zezwoleń dewizowych
- **kontrolna** – w odniesieniu do kantorów i podmiotów niefinansowych dokonujących obrotu dewizowego
- zbieranie **informacji** do bilansu płatniczego i międzynarodowej pozycji inwestycyjnej
- w zakresie **organizacji** obrotu dewizowego – współtworzenie prawa

Działalność dewizowa banku centralnego – cel

Zapewnienie bezpieczeństwa obrotu dewizowego

Obrót dewizowy – główne działania

Obrót dewizowy:

- obrót dewizowy z zagranicą
 - czynności prawne, w wyniku których dochodzi do operacji walutowej lub dewizowej między rezydentem a nierezydentem
 - wywóz i przywóz, przekazywanie, wysyłanie lub przysyłanie walut obcych, dewiz lub krajowych środków płatniczych
- obrót wartościami dewizowymi w Polsce
 - czynności prawne, w wyniku których dochodzi do operacji walutowej lub dewizowej między rezydentami lub nierezydentami

Swoboda obrotu dewizowego

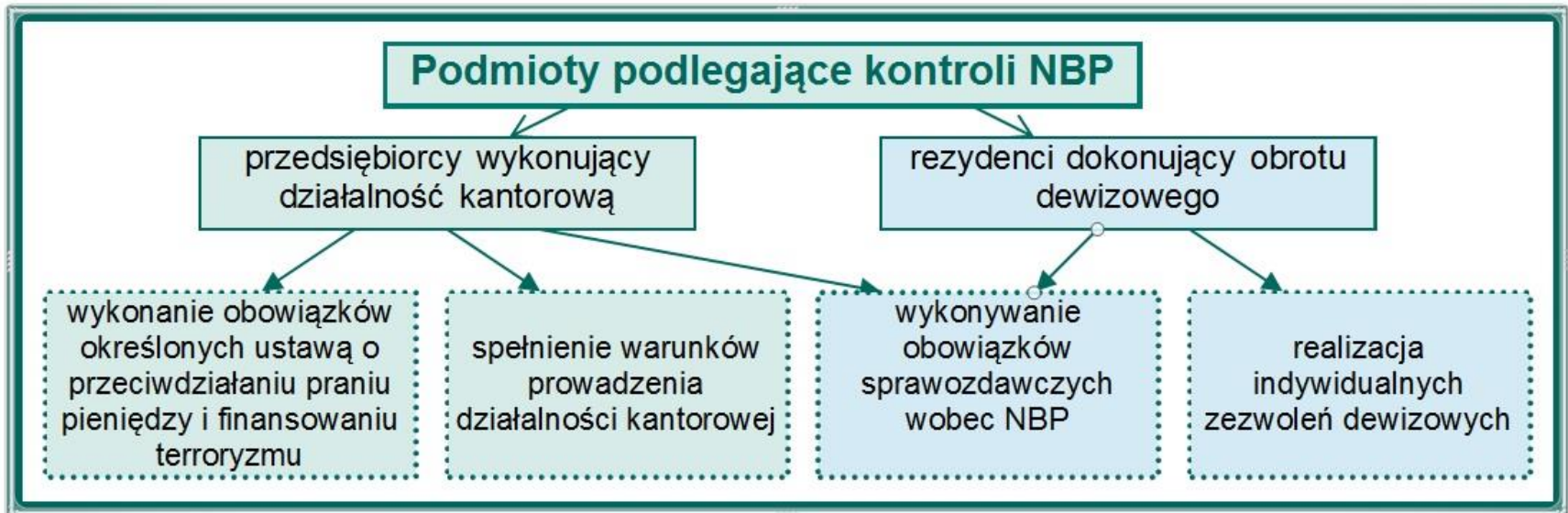
- Zgodnie z ustawą z dnia 27 lipca 2002 r. *Prawo dewizowe* (Dz.U.02.141.1178 ze zm.) dokonywanie obrotu dewizowego jest generalnie dozwolone z wyjątkiem ustawowych ograniczeń, chyba że:
 - dana czynność objęta jest ogólnym zezwoleniem dewizowym (na podstawie Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 4 września 2007 r. *w sprawie ogólnych zezwoleń dewizowych* Dz.U.07.168.1178 ze zm.)
 - Prezes NBP udzielił indywidualnego zezwolenia dewizowego

Ogólne zezwolenia dewizowe

Zawarte są w rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 20 kwietnia 2009 r. w *sprawie ogólnych zezwoleń dewizowych* i dotyczą w szczególności ułatwień w obrocie dewizowym z:

- krajami BIT (Bilateral Investment Treaties) tj. z krajami trzecimi, z którymi Rzeczpospolitą Polską wiążą umowy o wzajemnym popieraniu i ochronie inwestycji.
- krajami trzecimi, z którymi Wspólnoty Europejskie i ich Państwa Członkowskie zawarły wiążące RP umowy o partnerstwie i współpracy, umowy o stowarzyszeniu lub inne podobne umowy, zawierające postanowienie zobowiązujące do zapewnienia swobody przepływu kapitału w zakresie związanym z dokonywaniem inwestycji bezpośrednich, likwidacją tych inwestycji oraz transferem uzyskanych z nich przychodów.

Podmioty podlegające kontroli wykonywanej przez Prezesa NBP oraz jej zakres

Miejsce kontroli

- siedziba kontrolowanego podmiotu
- siedziba jednostki organizacyjnej NBP (oddział okręgowy), do którego podmiot kontrolowany zobowiązany jest dostarczyć wszelkie wymagane dokumenty

Postępowanie pokontrolne

- Wyniki wszystkich kontroli przeprowadzonych w zakresie wypełnienia przez przedsiębiorców prowadzących działalność kantorową obowiązków określonych ustawą o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, przekazywane są Generalnemu Inspektorowi Informacji Finansowej.
- Podmiot kontrolowany ma obowiązek wykonać zalecenia pokontrolne i poinformować o tym NBP
- W przypadku rażącego naruszenia:
 - przepisów prawa, w tym warunków udzielonego zezwolenia dewizowego Prezes NBP powiadamia właściwy urząd skarbowy lub prokuraturę
 - warunków wykonywania działalności kantorowej podmiotowi kontrolowanemu może:
 - zostać cofnięte zezwolenie dewizowe
 - wydany zakaz prowadzenia działalności kantorowej (i wykreślenie z rejestru działalności kantorowej. Ponowny wpis przedsiębiorca może uzyskać po upływie 3 lat od daty wykreślenia)

Sieć Bezpieczeństwa Finansowego

System gwarantowania depozytów

Systemy gwarantowania depozytów – zakres kompetencji

- typu *paybox* – wypłata depozytów objętych gwarancjami w przypadku ogłoszenia upadłości banku
- typu *risk minimizer* – jw. oraz angażowanie się w działania naprawcze

Systemy *paybox* – różnice

- limity gwarancji
- obligatoryjność przynależenia do systemu
- sposób finansowania działalności
 - z góry – tworzenie tzw. funduszu gwarancyjnego
 - z dołu – jako składki wpłacane na wezwanie po upadłości któregoś z uczestników systemu

Risk minimizer – formy działań naprawczych

- udzielenie gwarancji pożyczki lub poręczeń na realizację programu naprawczego
- tzw. *honest broker* – organizacja lub wsparcie procesu przejęcia
- utworzenie tzw. banku pomostowego (*bridge bank*) – zarządzającego aktywami i pasywami problemowego banku do czasu przejęcia

Co zrobić z zagrożonymi upadłością ważnymi systemowo instytucjami finansowymi?

- Pozwolić upaść? – opór polityczny
- Ratować?
 - Kto ma ratować?

Systemowe skutki niekontrolowanej upadłości ważnych systemowo instytucji finansowych (Jianping Zhou et al., 2012)

- Ryzyko kontrahenta – niewywiązanie się ze zobowiązań, bądź wymaganie dodatkowego zabezpieczenia
- Ryzyko płynności i ryzyko skutków awaryjnej wyprzedaży aktywów (*fire sale*)
- Ryzyko zarażania – rozprzestrzenienie paniki na inne podmioty

Wsparcie kapitałowe banków

- Przez podmioty zewnętrzne (tzw. *bail-out*)
- Przez podmioty już zaangażowane majątkowo (tzw. *bail-in*)

Mechanizmy dokapitalizowywania banków zagrożonych upadłością (Jianping Zhou et al., 2012)

- Rynkowe instrumenty (*contractual contingent capital instruments with write-off or conversion features*):
 - obligacje zamienne na akcje o ustalonej cenie (*convertible bonds*)
 - warunkowe kuponowe obligacje zamienne na akcje (*Contingent Convertibles – CoCos*) – mogą być automatycznie konwertowane na akcje lub odpisane na pokrycie strat, gdy zajdzie zapisane w umowie zdarzenie (np. kapitał regulacyjny osiągnie jakąś minimalną wartość)
- Prawne instrumenty organów sieci stabilności finansowej (*statutory bail-in mechanism*)

Od Bail-out do Bail-in

- Wsparcie kapitałowe banków przez właścicieli i wierzycieli (bail-in) – prawne instrumenty organów sieci stabilności finansowej do restrukturyzacji zobowiązań (np. depozytów) instytucji finansowej poprzez pomniejszenie wartości tych zobowiązań (dokonywanie odpisów) lub zamianę na kapitał własny
 - uruchamiane z odpowiednim wyprzedzeniem (*Pre-insolvency triggers*) – np. po przekroczeniu wymogów jakościowych (niedotrzymywanie standardów regulacyjnych) lub ilościowych (obniżenie wskaźników adekwatności kapitałowej)
 - uruchamiane w sytuacji bezpośredniego zagrożenia utraty wypłacalności (*Insolvency-related triggers*)

Ryzyka związane z *bail-in*

- Ryzyko prawne – czy w ogóle można tak głęboko ingerować w prawa właścicieli (odpisy z ich kapitałów, dopuszczenie nowych akcjonariuszy).
- Ryzyko konstrukcji systemu w taki sposób, że jego kosztami zostaną obciążeni deponenci (przypadek Cypru), a nie inwestorzy profesjonalni (zwłaszcza jeśli mają wpływ na decyzje polityków lub regulatorów), a przez to rynek nie będzie sprawował nad danym podmiotem funkcji monitorującej.
- Ryzyko zbyt wczesnego uruchomienia mechanizmu *bail-in*.
- Ryzyko braku efektywnej współpracy narodowych organów SBF w przypadku funkcjonowania danej instytucji finansowej pod wieloma jurysdykcjami

Wpływ *bail-in* na bilans banku komercyjnego

Początkowy bilans banku			
AKTYWA			PASYWA
Pieniądz i rezerwy	5	60	Depozyty
Kredyty, pożyczki i inne należności	60	10	Krótkoterminowe finansowanie na rynkach finansowych (w tym <i>repo</i>)
Dłużne papiery wartościowe	35	20	<i>Bail-inable</i> papiery wartościowe
Aktywa ogółem	100	100	Kapitał i rezerwy
			Pasywa ogółem
Bilans banku po odpisaniu strat			
Pieniądz i rezerwy	5	60	Depozyty
Kredyty, pożyczki i inne należności	55	10	Krótkoterminowe finansowanie na rynkach finansowych (w tym <i>repo</i>)
Dłużne papiery wartościowe	30	20	<i>Bail-inable</i> papiery wartościowe
Aktywa ogółem	90	90	0 Kapitał i rezerwy
			Pasywa ogółem
Bilans banku po <i>bail-in</i>			
Pieniądz i rezerwy	5	70	Depozyty
Kredyty, pożyczki i inne należności	55	10	Krótkoterminowe finansowanie na rynkach finansowych (w tym <i>repo</i>)
Dłużne papiery wartościowe	30	0	<i>Bail-inable</i> papiery wartościowe
Aktywa ogółem	90	90	10 Kapitał i rezerwy
			Pasywa ogółem

Europejski Urząd Nadzoru Bankowego

– misje i zadania

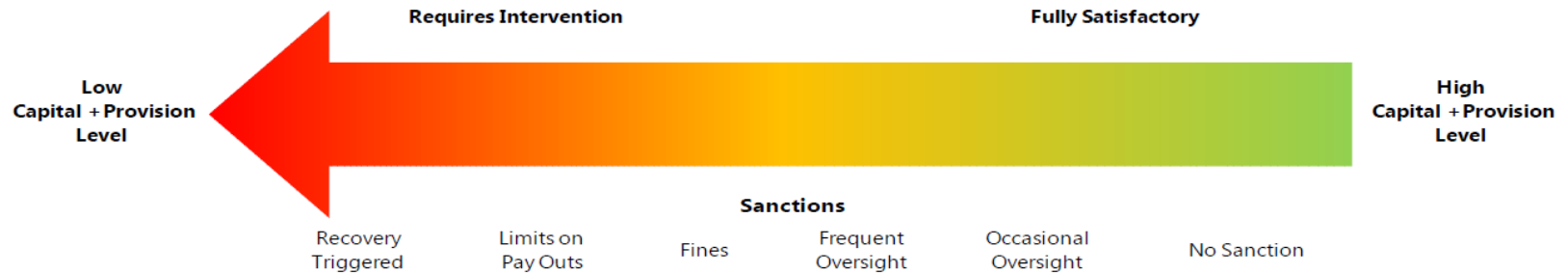
- przyjmowanie wiążących standardów technicznych i wytycznych do utworzenia jednolitego zbioru przepisów europejskich dla sektora bankowego,
- propagowanie konwergencji praktyk nadzorczych w celu zapewnienia jednolitego stosowania reguł ostrożnościowych,
- ocena ryzyka i zagrożeń występujących w unijnym sektorze bankowym, zwłaszcza poprzez sporządzanie regularnych sprawozdań z oceny ryzyka i przeprowadzanie ogólnoeuropejskich testów warunków skrajnych.
- badanie przypadków niedostatecznego stosowania unijnego prawa przez organy krajowe,
- podejmowanie decyzji w sytuacjach nadzwyczajnych,
- mediacja w sporach transgranicznych między właściwymi organami,
- działanie w charakterze niezależnego organu doradczego dla Parlamentu Europejskiego, Rady i Komisji.

Zintegrowane ramy finansowe – elementy

- jednolity europejski system nadzoru bankowego, jednolity mechanizm nadzorczy (*Single Supervisory Mechanism, SSM*) – sprawowany przez EBC, a dokładnie przez Radę Nadzorców (*Supervisory Board*)
- europejski system gwarantowania depozytów
- europejski system restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji banków (*recovery and resolution plan*)

Drabina sankcji

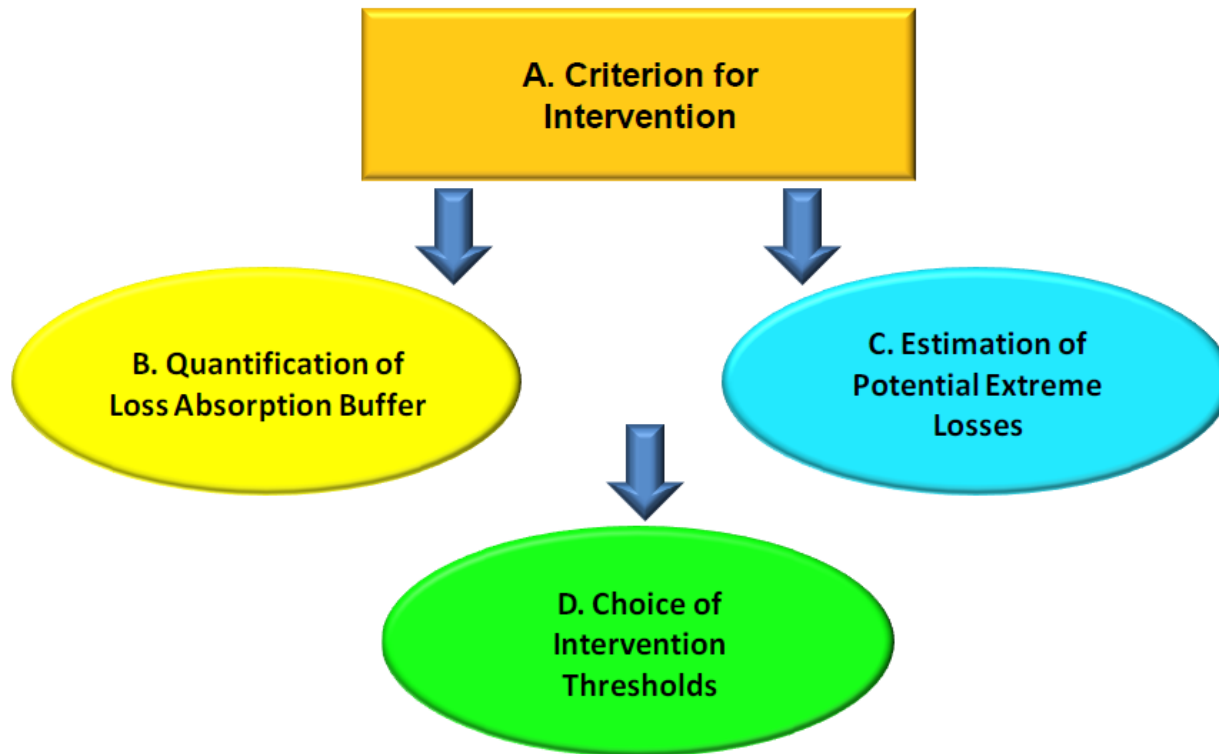
Figure 1. Ladder of Sanctions

Source: Author's Definition

Kiedy uruchomić proces naprawy, restrukturyzacji lub uporządkowanej likwidacji?

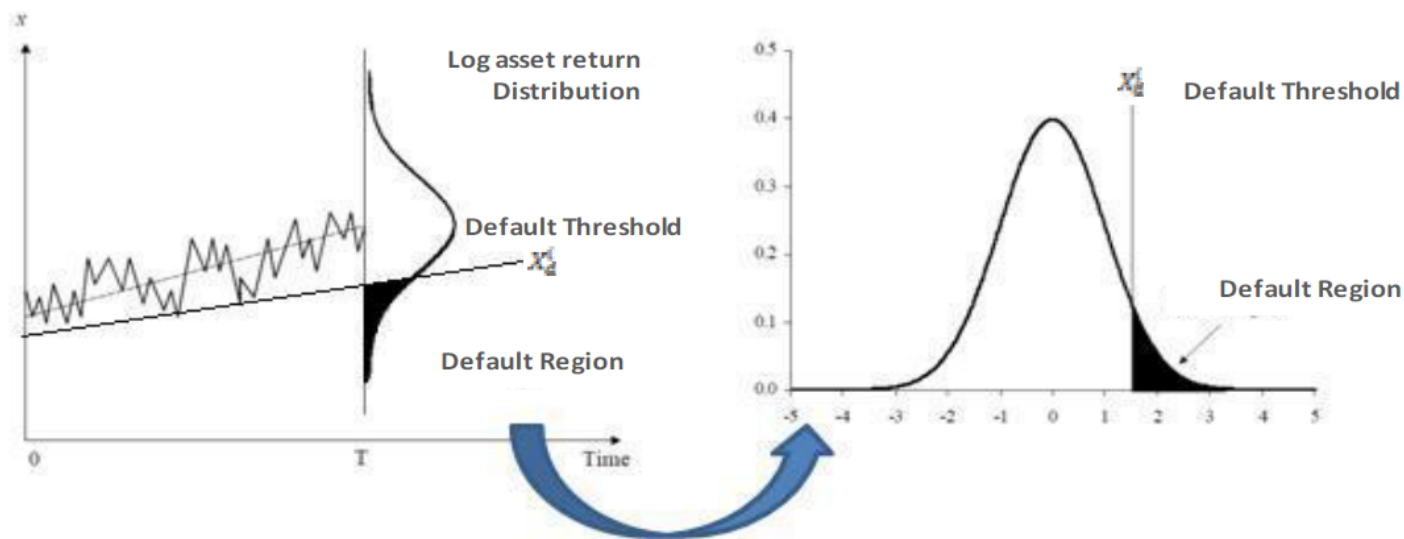
Figure 2. Steps to Define Intervention Actions

Source: Authors' definition.

Tzw. prawdopodobieństwo upadłości (Probability of Default)

Figure 5. Basic Premise of the Structural Approach

Source: Authors' calculation.